

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z czynności odnoszących się do podniesienia hodowli bydła w Galicyi w r. 1895.

Wysoki Sejmie!

W załatwieniu sprawozdania komisji gospodarstwa krajowego, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 1. lutego 1895 następujące uchwały:

I. Sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności odnoszących się do podniesienia hodowli bydła w Galicyi, przyjmuje Sejm do wiadomości.

II. Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu kredyt na r. 1895 do wysokości 4000 zł. na pokrycie kosztów komisji licencyonujących w myśl §. 4. ustawy z dnia 20. lipca 1892 i wstawia tę kwotę do Rubryki XV. budżetu krajowego na rok 1895.

III. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, by wdrożył rokowania z c. k. Rządem, celem pokrycia z funduszków państwowych połowy kosztów, połączonych z wykonaniem ustawy z dnia 20. lipca 1892 Nr. 52 Dz. u. kr.

Wykonując powyższą uchwałę Wys. Sejmu, odniósł się Wydział krajowy do c. k. Namiestnictwa o wyjednanie z funduszków państwowych zasiłków na pokrycie kosztów komisji licencyonujących, w wysokości wydatku ponoszonego przez fundusz krajowy, t. j. w kwocie 4000 zł.

Odezwą z dnia 21. sierpnia b. r. L. W. 55.855 c. k. Namiestnictwo zawiadomiło Wydział krajowy, że c. k. Ministerstwo rolnictwa, reskryptem z dnia 8. sierpnia 1895 l. 11.656 oznajmiło, iż ani za rok zeszły, ani w roku bieżącym nie może przychylić się do życzenia Wydziału krajowego o przyznanie zasiłku na pokrycie kosztów komisji licencyonujących w kwocie 4000 zł., z powodu ograniczonego wymiaru funduszków dotacyjnych na takie cele. Spodziewa się jednak, że w roku przyszłym, t. j. 1896, stosunki dotacyjne Ministerstwa rolnictwa pozwolą na to, aby można było przyznać dla komisji licencyonujących zasiłek państwowy, aż do maksymalnej wysokości 4000 złr. Zarazem wezwało c. k. Namiestnictwo Wydział krajowy, aby przed upływem bieżącego roku, podał wysokość faktycznie poniesionych kosztów w roku przeszłym i bieżącym z powodu wykonania ustawy hodowlanej z 20. lipca 1892, aby na tej podstawie c. k. Ministerstwo rolnictwa mogło powziąć ostateczną decyzję w tym przedmiocie

W przewidywaniu tego zasiłku, Wydział krajowy wnosi o wstawienie do budżetu na r. 1896 takiej samej kwoty jak na rok 1895, t. j. 4000 na pokrycie kosztów komisji licencyonujących — chociaż bowiem w r. 1896 już wszystkie komisje powinny być czynne, to przy pomocy zasiłku ze skarbu państwa, powyższa kwota powinna wystarczyć.

Przedstawiając na wezwanie c. k. Ministerstwa rolnictwa, jak to co rocznie się dzieje, wnioski i życzenia odnoszące się do subwencji ze skarbu państwa na naukę gospodarstwa rolnego i leśnego w Galicyi na r. 1895, upraszał Wydział krajowy o subwencję roczną w kwocie 30.000 zł. na podniesienie hodowli bydła w kraju — a mianowicie na subwencyonowanie i zakładanie obór zarodowych i stacyi buhajów etc.

W odpowiedzi na to, zawiadomiło c. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 8. sierpnia br. L. W. 54.064 Wydział krajowy, iż żądaniu powyższemu uczynił c. k. Rząd zadość, gdyż asygnował na ręce c. k. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie, kwotę 20.000 zł., zaś na ręce Towarzystwa rolniczego w Krakowie kwotę 10.000 zł. jako subwencję na rok 1895.

Przedstawiwszy starania, jakie Wydział krajowy poczynił, ażeby otrzymać potrzebne fundusze ze strony c. k. Rządu na podniesienie hodowli bydła w kraju, przystępujemy do sprawozdania z czynności, które Wydział krajowy przedsięwziął w bieżącym roku w wykonywaniu ustawy hodowlanej i uchwał Wys. Sejmu odnoszących się do podniesienia hodowli bydła.

I. Organizacya okręgowych komisji licencyonujących.

Pierwszą a najważniejszą czynnością ku wprowadzeniu w życie ustawy hodowlanej było zorganizowanie wszystkich okręgowych komisji licencyonujących. Ustawa hodowlana z dnia 20. lipca 1892, mogła wejść w życie dopiero od dnia ogłoszenia w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych, przepisów wykonawczych, a więc od dnia 10. października 1894 roku.

Pierwszem staraniem Wydziału krajowego było zorganizować komisje licencyonujące w myśl §. 4. tej ustawy, które tworzą niejako podstawę całej akcji hodowlanej. Mając rozpoczęte czynności te z końcem roku zeszłego, dążył Wydział krajowy z całą usilnością do tego, ażeby jak najprędzej ukończyć na podstawie już zatwierdzonych przez Wydział propozycyi komitetów obydwóch Towarzystw gospodarskich, organizacye wszystkich komisji licencyonujących.

Niestety zbyt powolnie nadchodzące odpowiedzi z oddziałów Towarzystw rolnicznych, a przedewszystkiem nader częste zrzekanie się już zamianowanych członków z godności przewodniczących lub zastępców przewodniczących komisji, utrudniało wielce te czynności. Zdarzały się bowiem wypadki, że trzy razy, a nawet niekiedy cztery razy potrzeba było zmieniać nominacye przewodniczących dla niektórych komisji. A chociaż uznania godne współdziałania obu Towarzystw gospodarskich i łatwość porozumiewania się z komitetem centralnym Towarzystwa galicyjskiego, przyczyniły się nieraz do usunięcia trudności — jednak wobec faktu, iż trzeba było zorganizować 157 komisji, obejmujących przeszło 500 członków, organizacya musiała iść opornie.

Pomimo tych trudności zorganizował Wydział krajowy we wszystkich powiatach komisje licencyonujące już w pierwszej połowie bieżącego roku, a w dodanym jako alegat 1. wykazie, podajemy nazwiska wszystkich obywateli, którzy należą do komisji. Stosownie do terytoryalnego rozdziału działalności obu Towarzystw gospodarskich, podzielone są wszystkie komisje licencyonujące na dwa działy.

Pierwszy dział tworzą komisje licencyonujące 25 powiatów Galicyi zachodniej, należące do zakresu działania Towarzystwa rolniczego krakowskiego, których liczba wynosi 48. Komisje te mają tylko 30-tu przewodniczących i tyluż zastępców — albowiem dla braku chętnych osobistości musiał często ten sam członek komisji przyjmować przewodnictwo w dwóch komisjach swego powiatu. Prócz tej liczby przewodniczących, było w tych powiatach członków i tychże zastępców 174, tak, że ogólna cyfra osób zajętych w komisjach licencyonujących okręgów zachodniej Galicyi wynosi 234.

Komisye licencyonujące w 59 powiatach Galicyi wschodniej, w których komitet Towarzystwa gospodarskiego galic. przedstawia propozycye dla zamianowania przewodniczących — stanowią dział drugi. Tutaj znajdujemy 109 komisyj okręgowych, które mają 102 przewodniczących, a 103 zastępców tychże, tudzież 400 członków komisyj i ich zastępców. W powiatach wschodniej części kraju bierze przeto udział w komisjach 605 osób. Z zestawienia ogólnego pokazuje się, że na 157 komisji licencyonujących mamy zamianowanych 132 przewodniczących i 133 zastępców tychże — członków zaś mianowanych w połowie przez Wydziały powiatowe — w połowie przez Oddziały Towarzystw rolniczych jest 574. Ogółem więc pracuje 839 osób w komisjach licencyonujących całego kraju.

Ta bardzo wielka liczba ludzi, biorących udział w czynnościach komisji licencyonujących dowodzi niemałej gotowości do pełnienia usług obywatelskich, a Wydział krajowy podnosząc tę okoliczność, wyrazić tu musi podziękowanie tym obywatelom, którzy zechcieli przyjąć te obowiązki.

Tak zorganizowane komisye licencyonujące miały rozpocząć swoje urzędowe czynności w całym kraju już w roku bieżącym, jednak, jak z zestawienia poniżej podanego przekonać się można — nie wszystkie były już czynne. Główną przeszkodą w dopełnieniu tego obowiązku było opóźnienie ukonstytuowania wielu komisyj, z powodu zrzekania się godności przewodniczących.

Równocześnie z nomiacją przesyłał Wydział krajowy na ręce Wydziału powiatowego dla każdego członka komisji i tegoż zastępcy zbiór przepisów hodowlanych, który zawierał ustawę krajową o licencyonowaniu i utrzymywaniu buhajów gminnych wraz z przepisami wykonawczymi, instrukcyę dla komisji licencyonujących wraz z programem przeglądowych wystaw bydła. Zbiór taki ustaw i przepisów odnoszących się do hodowli zebrany i wydrukowany i jako broszura rozdzielony między członków komisji, miał im służyć za podstawę w sprawowaniu ich czynności urzędowych. Mimo tego jednak bardzo wiele komisji przed rozpoczęciem swych czynności żądało jeszcze dokładnych wskazówek i wyjaśnień ustawy ze strony Wydziału krajowego.

Wyjaśnienia te odnosiły się nie tylko do formalnej strony ukonstytuowania się komisji, ale także do tłumaczenia przepisów ustawy, którą przewodniczący komisji w dowolny sposób interpretowali.

Pierwszą sposobność do tego nastęczyły wydawane okólniki, w których oznaczano czas i miejsce licencyonowania buhajów gminnych.

W myśl §. 5. ust. 2. przepisów wykonawczych do ustawy z dnia 20. lipca 1892 „Miejsce i czas oglądania buhajów, dla których właściciele chcą uzyskać licencyę. lub tych buhajów, dla których wydana licencya straciła swą ważność (§. 7. ust. 1. ustawy), oznaczy przewodniczący komisji i ogłosi na sześć tygodni naprzód osobnym okólnikiem, rozestłanym za pośrednictwem Wydziałów powiatowych (§. 18) do wszystkich przełożonych gmin i obszarów dworskich, celem dalszego ogłoszenia w sposób zwykle używany. Okólnik winien być osobno udzielony wszystkim członkom komisji licencyonującej i ich zastępcom, oraz Wydziałowi krajowemu, Komitetowi Tow. gospodarczego, względnie Tow. rolniczego krakowskiego, Wydziałowi powiatowemu i c. k. Starostwu“.

Z nadsyłanych okólników przekonał się Wydział krajowy, że często przewodniczący komisji licencyonującej, tłumacząc dosłownie przepis wyżej powołanego paragrafu, wyznaczał jedną tylko miejscowość z całego okręgu lub nawet powiatu, do której właściciele buhajów, chcący uzyskać licencyę, spędzać mieli swoje buhaje i przedstawiać komisji licencyonującej.

Zarządzenie takie spowodować mogło, iż niejeden właściciel, zbyt oddalony od wyznaczonego miejsca, nie chciał przedstawić swego buhaja do licencyonowania, a przez to utrudniał, chociażby na razie, czynności komisji licencyonującej w zaprowadzaniu potrze-

bniej ilości buhajów licencyonowanych w danym okręgu. Ustawa nie zastrzega, ażeby wyznaczono jedną tylko miejscowość w okręgu, w którym licencyonowanie ma się odbywać. Dla dogodności przeto interesowanych jest rzeczą bardzo wskazaną, ażeby przewodniczący komisji licencyonującej wyznaczał w okręgu więcej miejscowości, które za najodpowiedniejsze dla kilku lub kilkunastu gmin uzna i tam polecał sprowadzać buhaje do licencyonowania. Przysporzy to niewątpliwie zajęcia komisjom licencyonującym, lecz oszczędzi kosztów i straty czasu gospodarzom rolnym, dla których dobra staramy się właśnie ustawę hodowlaną w życie wprowadzić.

Aby ułatwić przewodniczącym komisji i wskazać, jak przedstawia się taki okólnik, zawierający ogłoszenie licencyonowania w kilku miejscowościach, podaliśmy dla przykładu odpis okólnika, zestawionego przez komisję licencyonującą powiatu krakowskiego.

Nie jasne brzmienie §. 4. ustępu 5. ustawy, który nasuwał wątpliwości, czy komisya licencyonująca obowiązana jest powoływać do swych narad weterynarza i to czy tylko weterynarza dyplomowanego — lub też może powoływać także któregokolwiek byłego wojskowego weterynarza względnie kurszmida nowego systemu — lub też, czy ewentualne powołanie fachowego doradcy przy czynnościach licencyonowania zależy od możliwości lub woli komisji — a z drugiej strony zdarzające się wypadki, że komisye licencyonujące, podając rachunki kosztów podróży i dyet osób, którym ustawa w §. 4. przyznała zwrot tych kosztów z funduszu krajowego — przedkładały rachunki doktorów medycyny, których zamiast weterynarzy wzywano do czynności przy licencyonowaniu — zniewoliły Wydział krajowy do wydania okólników następującej treści:

W §. 4. ustawy hodowlanej z dnia 20. lipca 1892 Nr. 51 Dz. ust. kraj. zamieszczone jest następujące postanowienie: „Jeżeli w skład komisji licencyonującej nie wchodzi z wyboru weterynarz, w takim razie powoływać będzie komisya do swych narad — według możliwości weterynarza z głosem doradcym“.

Celem zapobieżenia dowolnemu i różnorodnemu tłumaczeniu tego postanowienia, Wydział krajowy oznajmia, że komisya licencyonująca obowiązana jest powoływać do swych czynności dyplomowanego weterynarza, zatem fachowego doradcę wykształconego teoretycznie i praktycznie, nie zaś takiego, który tej kwalifikacji nie posiadał, a więc np. byłego wojskowego weterynarza, względnie tak zwanego kurszmida.

„Aby jednak nie krępować komisji w razie, gdy weterynarza dyplomowanego nie było w danym powiecie lub za daleko mieszkał, może komisya przeprowadzić licencyonowanie wyjątkowo bez współdziałania weterynarza, a to w myśl brzmienia ustawy, iż weterynarza należy powoływać „według możliwości“.

Z uwagi na powyższą interpretację nie należy powoływać do czynności komisji licencyonujących, w zastępstwie dyplomowanych weterynarzy, doktorów medycyny, którym ustawa nie przyznała dyet i zwrotu kosztów podróży z funduszu krajowego“.

Jak już wyżej wspomnieliśmy, ustanowione przez Wydział krajowy komisye licencyonujące nie wszędzie się zorganizowały a przynajmniej nie ze wszystkich powiatów otrzymaliśmy zawiadomienie, że komisye te działają lub rozesłanym okólnikiem, który w myśl §. 5. ustawy hodowlanej Wydziałowi krajowemu obowiązane są nadsyłać, zaznaczyły, że licencyonowanie zamierzają rozpocząć. Takich powiatów, w których komisye licencyonujące wcale nie wykonywały swych czynności do czasu zamknięcia niniejszego sprawozdania, naliczyliśmy w okręgu Towarzystwa krakowskiego jedenaście, któremi są: 1) Dąbrowa, 2) Gorlice, 3) Mielec, 4) Myślenice, 5) Nisko, 6) Nowy Sącz, 7) Nowy Targ, 8) Rzeszów, 9) Tarnobrzeg, 10) Tarnów, 11) Żywiec, zaś w okręgu należącym do zakresu działania Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie szesnaście, a mianowicie: 1) Bóhorodeczany, 2) Borszczów, 3) Brody, 4) Brzeżany, 5) Czortków, 6) Drohobycz, 7) Gródek, 8) Jarosław,

9) Podhajce, 10) Rawa ruska, 11) Rohatyn, 12) Skałat, 13) Turka, 14) Tłumacz, 15) Zaleszczyki, 16) Żółkiew.

Pierwszą czynnością każdej komisji powinno być: zastanowić się nad tem, czyli nie należy zastosować postanowienia zawartego w §. 21. ustawy, a tem samem czy nie należałoby zawiesić postanowienie §. 2. ustawy co do licencyonowania buhajów i §. 9. tejże ustawy, co do przymusu utrzymywania buhajów gminnych. Uchwałę taką lub ewentualne wnioski komisji licencyonującej przedstawić winien przewodniczący komisji Wydziałowi krajowemu, który dalsze kroki w myśl ustawy przedsięwzięje. Z powiatów, które czynności licencyonowania nie przeprowadziły, jeden tylko powiat Kolbuszowski postąpił ściśle według wyżej podanej wskazówki. Na mocy zgodnej opinii komisji licencyonującej, odwołując się na §. 21. ustawy hodowlanej wniósł prośbę do Wydziału krajowego o zawieszenie ustawy w całym powiecie na przeciąg lat trzech. Wydział krajowy zarządził dalsze postępowanie w myśl ustawy, która nakazuje zasięgnięcie opinii Wydziału Rady powiatowej i komitetu centralnego właściwego Towarzystwa gospodarskiego zanim zgodzi się na wniosek komisji licencyonującej.

Komisye licencyonujące, które w 47. powiatach w bieżącym roku czynności swoje rozpoczęły, przy sposobności nadsyłania okólników swoich lub partykularzy kosztów podróży przewodniczących, dodawały krótkie sprawozdania z przeprowadzonego licencyonowania, kreśląc przytem często uwagi o stosunkach hodowlanych danego powiatu. Wydaje się nam, że nie bez interesu będzie podać wyciągi ważniejsze z tych sprawozdań, przedstawiają one w każdym razie obraz faktycznego stanu rzeczy odnoszący się do stosunków hodowlanych, jaki komisye podczas swych czynności na miejscu znalazły, a oprócz tego znajdziemy w nich nie rzadko myśli dobre i wskazówki, jak niejednym brakom zaradzić lub zarządzić, co do zrobienia pozostaje.

Al. 2. W tym samym porządku, jaki już poprzednio przyjęliśmy, że najpierw wspominamy o powiatach zachodniej a później o wschodniej Galicyi, podajemy w załączeniu (alegat 2) wyciągi ważniejsze z 18. powiatów, zestawiając je porządkiem alfabetycznym.

Z krótkich tych wyciągów ze sprawozdań komisji, liczne uwagi i żądania wskazują na dwie główne przyczyny, które sprawiają, że akcyja hodowlana nie może należycie się rozwinąć, a ustawa w całej pełni nie może być wykonaną.

Pierwszą z tych przyczyn jest brak dostatecznej liczby buhajów bezwzględnie w każdym okręgu — drugą zaś brak wszelkiej świadomości u właścian, że ustawa hodowlana istnieje i jest zaprowadzoną dla ich dobra. A chociaż tu i ówdzie zasłyszeli coś o wydaniu ustawy, nie potrafią jednak poradzić sobie i skorzystać z tych ulg i ułatwień, jakie bądź Wydział krajowy, bądź też Towarzystwa rolnicze zaprowadzały, ażeby przy wprowadzaniu w życie ustawy hodowlanej, przyjść z pomocą mniejszym właścicielom. Do dwóch tych najgłówniejszych przyczyn odnosiło się przedewszystkiem działanie Wydziału krajowego. Najpierw udzieliliśmy bezpłatnie tym powiatom, które się o to zgłosiły, dla wszystkich gmin dziełka w wydaniu popularnem. „Rady dla utrzymujących buhaje rozplodowe etc.“ do którego dodaną jest ustawa hodowlana wraz z przepisami wykonawczymi i programem wystaw przeglądowych bydła. W ten sposób zaznajamiały się gminy z ustawą hodowlaną a komisye licencyonujące zjeżdżające dla licencyonowania buhajów nie były dla nich niespodzianką. Następnie rozpowszechnioną została wiadomość, że Wysoki Sejm utworzył fundusz hodowlany, z którego mogą korzystać gminy, aby zaciągnąć pożyczki na zakupno buhajów gminnych. Dalsze czynności odnosiły się do udzielania rad i wskazówek, jak postępować mają komisye licencyonujące a w ślad zatem i gminy, aby przeprowadzić ustawę z jak najmniejszym wysiłkiem finansowym, bez wielkich uciążliwości a z jak największym pożytkiem dla interesowanych. Wynikiem tych ostatnich starań jest projekt

ustanowienia instruktora hodowli bydła, który potrafiłby przyjść z fachową pomocą gminom we wszystkich tych wypadkach, w których okaże się, że rad jego i pomocy potrzebować będą.

II. Pożyczki udzielane gminom ze stałego funduszu hodowlanego tudzież fundusze Wydziałów powiatowych uchwalone na cele podniesienia hodowli bydła.

Odwołując się do okólnika naszego, wydanego w roku zeszłym do wszystkich powiatów, do którego dołączyliśmy znaczną ilość egzemplarzy „Norm udzielania pożyczek z funduszu hodowlanego w wysokości 50.000 zł. ustanowionego na udzielanie pożyczek gminom, które muszą się postarać o buhaja gminnego a nie rozporządzają dostatecznymi na ten cel funduszami“, przesłaliśmy w bieżącym roku wzory podań, jakie wystosować powinny gminy, chcące otrzymać pożyczki z funduszu hodowlanego. Wydziały powiatowe miały polecenie, aby rozdzieliły wzory takie pomiędzy te gminy, które podawać będą prośby o pożyczki.

Wspomniane powyżej „Normy“ zamieściliśmy w zeszłorocznem naszym sprawozdaniu, przeto ich tutaj niepowtarzamy.

Postępowanie przy tem jest następujące: Na posiedzeniu Rady gminnej tej gminy, która zamierza zaciągnąć pożyczkę na zakupno buhaja gminnego, zapasć musi uchwała, iż reprezentacya gminy postanawia za pewną kwotę zakupić buhaja rozplodowego i w tym celu zaciągnąć pożyczkę ze stałego funduszu hodowlanego. Wierzytelny odpis tej uchwały dołącza zwierzchność gminna do swej prośby, napisanej dla jednostajności i uproszczenia

Al. 3. na druku, którego wzór jako alegat 3. dołączamy, a następnie prośbę tę, tak udokumentowaną przesyła do Wydziału powiatowego.

Komisyja licencyjonująca zamieszcza na tej prośbie swą opinię i klauzulę, iż gmina ta istotnie według ustawy obowiązana jest buhaja zakupić. Wydział powiatowy zaś, który zarazem zatwierdza uchwałę Rady gminnej umieszcza na podaniu ze swej strony opinię. Następnie Wydział powiatowy przedkłada tę prośbę Wydziałowi krajowemu, który w miarę możliwości przychyła się do prośby, wydając promesę, przy dołączeniu wzoru skryptu dłużnego, którego drukowany formularz jako alegat 4. dołączamy.

Al. 4.

Skoro zeznany przez zwierzchność gminną skrypt dłużny zostanie przesłanym Wydziałowi krajowemu, wyasygnowaną bywa suma pożyczkowa na ręce komitetu tego Towarzystwa gospodarskiego w którego obrębie gmina leży, komitet zaś w porozumieniu z gminą dokonywa zakupna buhaja i przesyła go na miejsce przeznaczenia. Do dnia zamknięcia niniejszego sprawozdania skorzystały już z funduszu hodowlanego niektóre powiaty, które przesyłały nam wniesione na ich ręce podania gmin wedle wzoru wyżej podanego. Do powiatów tych należą: Horodenka, Nadwórna, Sambor, Sokal, Stanisławów i Tłumacz. Prawie wszystkie udzielone promesy, po nadesłaniu skryptu dłużnego przez gminy zaciągające pożyczki, zostały już zrealizowane a pieniądze na ręce komitetu Towarzystwa gospodarskiego wyasygnowane.

W końcu nadmienić jeszcze wypada, że na rok 1896 wstawioną została do preliminarza budżetu czwarta i ostatnia rata w kwocie 12.500 zł. na utworzenie stałego funduszu hodowlanego i w roku tym osiągnie fundusz ten wysokości 50.000 zł. Raty funduszu, które wpłynęły dotąd, zostały na procent ulokowane, a fundusz cały pozostaje pod bezpośrednim zarządem Wydziału krajowego.

W myśl polecenia Wysokiego Sejmu z dnia 4. kwietnia 1892 roku wezwał Wydział krajowy wszystkie Wydziały powiatowe, żeby przyczyniły się do pokrycia wydatków na cele podniesienia hodowli bydła i wyjednały w tym celu odpowiednie kwoty u Rad powiatowych. Odpowiedzi Wydziałów powiatowych podane w zeszłorocznem sprawozdaniu Wysokiemu Sejmowi świadczą o ofiarności niektórych powiatów na cele podniesienia hodowli. Z uwagi jednakże, że Wydział krajowy nie miał w bieżącym roku dokładnej ewidencji, co Wydziały powiatowe zrobiły z kwotami na cele hodowli uchwalonymi i dotychczas pobranymi, a dalej, że nie wszystkie Wydziały powiatowe na cele hodowlane fundusze uchwały, a w końcu z uwagi, że niektóre Wydziały powiatowe nie zrealizowały kwot na cele hodowli do preliminarza co roku wstawianych i w ten sposób cel tych uchwał został chybiony, Wydział krajowy, na wniosek krajowej komisji rolniczej, odniósł się do Wydziałów powiatowych z zapytaniem, co zrobiły z funduszami dotychczas uchwalonymi na podniesienie hodowli bydła, i wezwał je, ażeby i w latach następnych wstawiały do budżetów powiatowych kwoty na podniesienie hodowli bydła, i przechowywały te kwoty na książeczkach kasy oszczędności lub w inny sposób lub wreszcie przesyłając wprost do Wydziału krajowego, który je na cele hodowlane tego powiatu, który pieniądze nadesłał, użyje. Na reskrypt ten Wydziału krajowego z dnia 28. sierpnia b. r., l. w. 56355 nadeszło 48. Wydziałów powiatowych odpowiedzi, które zestawiliśmy osobno dodając do sprawozdania l. 5. niniejszego jako alegat 5.

Z zestawienia tego okazuje się, że cztery powiaty, Dobromil, Horodenka, Mielec i Tłumacz nadesłały pieniądze wprost do Wydziału krajowego, który fundusze te ulokował na książeczkach Banku krajowego na cele hodowlane tychże powiatów. Powiat Brzozowski nie podniósł z budżetu 1893 r. preliminowanej kwoty, przeto kwota ta przepadła dla funduszu hodowlanego. Jedenaście powiatów, a mianowicie Biała, Bohorodczany, Buczacz, Jarosław, Krosno, Limanowa, Mościska, Myślenice, Nadwórna, Pilzno i Rudki zużyły część uchwalonych funduszy, bądźto jako subwencye dla osób prywatnych lub gmin na utrzymanie buhajów, bądź też na opędzenie kosztów połączonych ze sprawowaniem czynności komisji licencyjonujących. Niektóre z nich udzielały nawet pewnych kwot na premiowanie bydła podczas wystaw przeglądowych, urządzanych w powiecie. Do powiatów, które nie zużyły wcale preliminowanych funduszy, lecz zachowały je u siebie, czy to na książeczkach kasy oszczędności lub Towarzystwa zaliczkowego, czy też w inny sposób i kwoty te pozostawiły do dalszej dyspozycji, należy osmnaście powiatów, a mianowicie: Chrzanów, Czortków, Gorlice, Grybów, Kamionka, Kraków, Lwów, Łańcut, Nisko, Rohatyn, Sambor, Tarnobrzeg, Tarnopol, Wadowice, Wieliczka, Zbaraż, Złoczów i Żółkiew. Dziesięć powiatów przyrzekło wstawić do preliminarza budżetu na rok 1896 pewne kwoty na cele hodowlane lub wstawiły je do budżetu w bieżącym roku, a mianowicie: Cieszanów, Jasło, Jaworów, Ropczyce, Rzeszów, Sanok, Śniatyn, Stanisławów, Turka, Zaleszczyki. Wreszcie 26. powiatów nie nadesłało dotąd odpowiedzi na nasz reskrypt.

III. Instruktor hodowli bydła.

Zgodnie z opinią krajowej komisji dla spraw rolniczych Wydział krajowy przedstawia Wysokiemu Sejmowi wniosek o ustanowienie posady piątego krajowego nauczyciela wędrownego, specjalnie dla spraw hodowlanych. Czynimy to w przekonaniu, iż ustanowienie takiego „instruktora hodowli“ jest koniecznem, jeżeli mamy odpowiedzieć intencjom jakie przewodniczyły Wysokiemu Sejmowi gdy uchwalał ustawę hodowlaną, gdy przeznaczył po 30.000 zł. rocznie przez 10 lat na podniesienie hodowli i utworzył 50. tysięczny fundusz pożyczkowy.

Są u nas pewne okolice, a przedewszystkiem obejmujące powiaty podgórskie jak, Nadwórniański, Kałuski, Stanisławowski, Tłumacki etc., w których chów bydła stoi na wysokim stopniu rozwoju i stanowi już teraz podstawę dobrobytu tych okolic. Wskutek szczególniejszych i pomyślniejszych warunków, przez swoje doborowe bydło, stać się mogą powiaty takie źródłem, z którego czerpać będą mogły inne powiaty materiały hodowlane. Ażeby jednak ten cel osiągnąć, doprowadzić do tego, byśmy mogli mieć własny materiał hodowlany w dostatecznej ilości i nie potrzebowali wielkich sum wydawać zagranicę na rozpłodniki stamtąd sprowadzane, trzeba przedewszystkiem rozszerzyć wśród ludu znajomość ustaw hodowlanych, utrwalić przekonanie, iż w racjonalnej hodowli zaczerpnie środki polepszenia swego bytu ekonomicznego, zaznajomić go z zasadami dobrej hodowli.

Z wyciągów ze sprawozdań komisji licencyonujących można się przekonać, że włościanie przeważnie ani ustawy, dla ich dobra wydanej, nie rozumieją, ani nie potrafią wskutek nieświadomości, skorzystać z funduszków pożyczkowych, nie chcąc z bojaźni zaciągać pożyczek, mimo, iż Wydziały powiatowe i komisje licencyonujące kilkakrotnie do tego zachęcały. Co zaś najgorsza: uzasadnioną jest obawa, iż w wielu gminach wydatek na zakupno buhaja gminnego może być zmarnowany przez złe utrzymywanie buhaja, nie należyte obchodzenie się z nim, nieumiejętne użycie go w sposób na dawnych zwyczajach i przesądach a nie na racjonalnych zasadach hodowli oparty. Zarówno zatem Komitet c. k. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie, jak i krajowa Komisya dla spraw rolniczych były tego zdania, że akcyja hodowlana podjęta na szerszą skalę przez kraj cały, bądź za pośrednictwem Wydziału krajowego, bądź też krajowych towarzystw gospodarskich, wymaga ciągłej styczności z ludem, ciągłego pouczenia go w sprawach hodowli, a to nie teoretycznie, ale przez udzielanie praktycznych rad i wskazówek na miejscu. Ten cel ma na oku wniosek o ustanowienie posady „instruktora hodowli“.

Szczegółowa instrukcyja, któraby określała jego obowiązki powinna objąć między innymi i następujące punkta:

Instruktor hodowli ma przedewszystkiem pouczać o korzyściach i zasadach racjonalnej hodowli bydła, wskazywać braki, podawać środki ich usunięcia, sprawdzać, w jaki sposób są utrzymywane buhaje gminne, przy pomocy funduszków publicznych zakupione, usuwać ile możności zaraz na miejscu złe, jakie spostrzeże — wyjaśniać ustawę hodowlaną — nakłaniać do zawiązania towarzystw hodowlanych lokalnych na wzór Towarzystwa hodowlanego w Kamiennej, a mając ewidencję materiału rozplodowego, któryby mógł być użyty w innych częściach kraju, dawać wskazówki jakiej rasy, w jakich miejscowościach i u których właścicieli materiału hodowlanego nabyć można. Instruktor hodowli pobierałby taką samą płacę jak nauczycieli wędrowni t. j. 1500 zł. i 500 zł. rocznie jako ryczałt na objazdy.

Wydział krajowy nie wątpi, że podobnie jak na utrzymanie dotychczasowych nauczycieli wędrownych otrzymamy ze skarbu państwa zasiłek równający się połowie wydatku na instruktora hodowli — i poczyniny też bezwzględnie potrzebne ku temu starania.

IV. Inne czynności w sprawie podniesienia hodowli bydła.

Grono gospodarzy w zachodniej części kraju, zajmujące się od dłuższego czasu śledzeniem kierunku hodowlanego, przyszło do przekonania, iż w trudnych warunkach klimatycznych tej części kraju jedynie bydło krajowe może być przedmiotem wybitnych zabie-

gów hodowlanych, które na popłatność liczyć może tak u przeważnej części większych i średnich gospodarstw jak przedewszystkiem w gospodarstwach włościańskich.

Celem szybszego rozpowszechnienia tego bydła i nadania zamierzonego kierunku pracy hodowlanej, zawiązało się z początkiem bieżącego roku „Stowarzyszenie hodowców czerwonego bydła polskiego“ z siedzibą w Krakowie i rozpoczęło swoją działalność w myśl statutu, zatwierdzonego już przez c. k. Namiestnictwo. Jednym z najważniejszych zadań stowarzyszenia jest rozbudzenie właściwego zainteresowania się tą sprawą ze strony włościańskich hodowców. Do tego celu prowadzi pomiędzy innymi urządzenie wystaw i premiowanie. Stowarzyszenie to postanowiło dla rozbudzenia w wytkniętym kierunku różnej działalności urządzić w Krakowie równocześnie z obchodem 50-letniego jubileuszu działalności Towarzystwa rolniczego wystawę czerwonego bydła polskiego. Nie mając jednak tak znacznych funduszy, aby koszta wystawy opędzić, poparte przez komitet Towarzystwa rolniczego krakowskiego, udało się z prośbą do Wydziału krajowego o udzielenie jednorazowej subwencji w kwocie 300 zł.

Wydział krajowy, po zasięgnięciu opinii krajowej komisji rolniczej, przychylił się do tej prośby i wyasygnował subwencyę na ten cel w kwocie 300 zł.

W roku 1894. poruszył Wydział krajowy myśl, aby w drodze administracyjnej zabronił c. k. rząd piętnowania cieląt na szyi, lecz aby po wpisaniu do katastru piętnowano cielęta na rogach, skoro te wyrosną do wielkości odpowiedniej dla piętna, albo zastępowano piętno wypalone na szyi cieląt znakiem na uszach. W odwołaniu na powyższy projekt oznajmiło c. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 29. marca 1895 roku L. W. 23416, co następuje:

Według §. 9. ustawy księgosuszowej z dnia 29. lutego 1880. dz. p. p. Nr. 37. każde bydło rogate w pasie pogranicznym ma być zapisane w katastrze i oznaczone znakiem wypalonym (Brandzeichen) Jak długo więc to postanowienie ustawowe istnieje, nie można zarządzić w drodze rozporządzenia, aby znaczone bydło innym znakiem jak piętnem wypalonym (Brandzeichen).

Aby zaś można było spowodować zmianę odnośnego postanowienia ustawy, należy wprzód wynaleść sposób znaczenia bydła względnie cieląt, któryby mógł zastąpić w zupełności piętno wypalone.

W tej mierze oznajmia c. k. Namiestnictwo, że zakomunikowany Wydziałowi krajowemu odezwą z dnia 26. listopada z. r. l. 86082 projekt wystrzygnięcia znaków na szyi u cieląt, zanim wyrosną im rogi, na którychby można wypalić piętno, okazał się po bliższym rozpatrzeniu nieodpowiednim.

Z powodu zarazy płucnej, pojawiającej się coraz częściej w powiecie nowotarskim, zarządzono, że bydło w tamtejszym powiecie ma być spisane i oznaczone znakiem, tatuowanym na uszach.

Jeżeli więc tatuowanie okaże się dobrem, praktycznym i odpowiednim znaczeniem bydła, c. k. Namiestnictwo zastrzega sobie we właściwej drodze poruszyć zmianę odnośnego postanowienia — na razie jednak mniema, że musi pozostać obecny sposób znaczenia.

V. Współdziałanie krajowych Towarzystw rolniczych w kierunku podniesienia chowu bydła w Galicyi.

Krajowe Towarzystwa rolnicze, otrzymujące z funduszu krajowego 30.000 zł. subwencji na podniesienie hodowli bydła w swych okręgach (z czego otrzymuje Tow. gospodarskie we Lwowie 20.000 zł., a Tow. rolnicze w Krakowie 10.000 zł.), obowiązane są

przedłożyć co roku szczegółowe sprawozdanie z użycia funduszków i z czynności swych w kierunku podniesienia hodowli. Dopiero po przedłożeniu Wydziałowi krajowemu takiego sprawozdania wypłacamy subwencję.

Komitet Towarzystwa rolniczego krakowskiego, nie przedstawivszy takiego szczegółowego sprawozdania, nie pobrał dotąd subwencji, przyznanej na cele hodowlane na rok 1895 i uniemożliwił nam przedstawienie Wys. Sejmowi działalności Towarzystwa.

Natomiast Komitet Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie zestawił dość wczesnie obraz działalności swojej całorocznej z roku 1894, a Wydział krajowy główne momenta ze sprawozdania poniżej podaje.

Obór zarodowych pełnej krwi dawnych było w r. 1894 piętnaście a w ciągu roku założono dwie nowe, mianowicie Majdańską w Glinianach u J. W. hr. Potulickiego Al. 6. i Simmentalską w Rozwienicy u Wgo Wł. Górskiego. (alegat 6.)

Zarząd dóbr Gliniańskich, przekonawszy się, że bydło Majdańskie na tamtejszej przeważnie mokrej paszy dobrze się chowa i wykazuje w stosunku do wagi mleczność zupełnie zadowalającą, postanowił zaprowadzić oborę tej rasy niesubwencyjonowaną, lecz pod nadzorem komitetu. Krowy zakupiono u włościan okolicznych, buhaja dostarczył Komitet z dawnej obory krzyskiej. Wielkiej doniosłości jest, zdaniem komitetu, założenie drugiej obory w Rozwienicy z materyału w Szwajcaryi zakupionego w liczbie 30 sztuk. Koszta nabycia każdej sztuki z transportem wynosiły 590 zł. 60 ct.

Obecnie więc, mając w oborach 182 krów pełnej krwi, nie licząc obór prywatnych, może komitet mieć nadzieję, że wkrótce dla obór pół-krowi Simmentalskich buhajów ze Szwajcaryi wcale sprowadzać nie będziemy potrzebowali, z wyjątkiem chyba tylko dla obór pełnej krwi.

Bardzo dobrze także rozwijają się obory zarodowe Majdańskie. Właściciele, którzy je dobrze utrzymują, są z tego bydła zupełnie zadowoleni, a na Radzie ogólnej Oddziału Rudeńsko-Gródeckiego uchwalono rozpowszechnić je w okolicach nizinnych Oddziału zapomocą buhajów subwencyjnych.

Al. 7. Obór zarodowych pół krwi (alegat 7.) było w roku 1894 dawnych 27, założono nowych 12, razem więc jest ich obecnie 39. Jak w roku zeszłym, pokryły i teraz obory zarodowe pół krwi całe zapotrzebowanie buhajów subwencyjnych, a wobec wchodzącej w życie ustawy licencyjnej i zapewnionego zbytu, będą one produkowały znacznie więcej buhajów, którymi na razie przynajmniej gminy pod względem chowu bydła wyżej stojące, będzie można zasilać.

Dla gmin zakupił Komitet w tym roku sześć buhajów poprawnych a to, trzy dla gmin w górach Nadwórniańskich, po jednym zaś dla obór zarodowych gminnych: w Odrzechowej, Długiem i Tarnawicy Polnej.

Subwencję na utrzymanie trzech buhajów, dostarczonych powiatowi Nadwórniańskiemu, zapewniła miejscowa Rada powiatowa.

Stosownie do programu założył Komitet w tym roku pełną oborę zarodową włościańską w Tarnawicy Polnej, w oddziale Tłumackim, gdzie włościanie starannie koło bydła chodzą, a ksiądz Maryan Topolnicki, zamiłowany hodowca, przyjął opiekę nad nowo założoną oborą. Krowy, zakupione dla tej obory, są bardzo wysoko w krwi (rasy Simmenthal) sztuk 10 — a buhaj importowany w r. 1893.

W r. 1892 założona z 10 krów obora gminna w Kamiennej, wzrosła już obecnie do sztuk 17. Jak jest prowadzona i jaki daje przychówek, widzieliśmy na wystawie krajowej, gdzie ogólne wzbudziła zainteresowanie w kołach najbardziej kompetentnych.

W r. 1893 założone dwie obory gminne w Odrzechowej i Długiem, prowadzone są starannie, lecz za krótko istnieją, by się dało już coś o ich rezultatach powiedzieć.

W ogólności zakładanie obór gminnych jest najsilniejszą dźwignią podniesienia chowu bydła u włościan, gdyż przez nie wpływa się na zaprowadzenie odpowiedniego utrzymania i karmienia cieląt, czego zupełnie niema się w ręku przy rozdawaniu buhajów subwencyjnych. Przykład praktyczny działa najskuteczniej i na tem polega prawdziwa i największa doniosłość zakładania obór zarodowych włościańskich.

Stacye subwencyjne są tylko środkiem pomocniczym; dają one włościanom sposobność przyścia do lepszych, rasowszych cieląt, za które wprawdzie osiągają lepszą cenę, sprzedając je na rzeź, z których jednak przychowek jeżeli jest źle żywiony, niewielką korzyść krajowi przynosi.

W ogólności dąży Komitet obecnie do zwiększenia z każdym rokiem ilości stacyi subwencyjnych, naturalnie kosztem stacyi subwencyonowanych; ponieważ się przekonał, że te pierwsze znacznie więcej korzyści przynoszą, a powtórę ze względu na wchodzącą w życie ustawę o licencyonowaniu buhajów gminnych.

W roku 1894 było stacyi subwencyjnych 79; na r. 1895 przyznał komitet ich 98, i wszystkie są już buhajami obsadzone. Nadto ma komitet 18 buhajów gminnych, zakupionych częścią z własnych funduszków, częścią wspólnie z Radami powiatowemi, a na ich utrzymanie przyznały subwencye odnośne Rady.

Ogółem zakupił Komitet w r. 1894. 45 buhajów dla stacyi subwencyjnych.

Wszystkie te buhaje zakupione zostały prawie wyłącznie w naszych oborach zarodo-

Al. 8. wych. (Alegat 8.)

Stacyi subwencyonowanych przyznał Komitet na rok ubiegły 175; na rok 1895 zredukował je do liczby 146. Razem więc stacyj subwencyjnych i subwencyonowanych było

Al. 9. w roku ubiegłym 254; na rok 1895 preliniuje się ich 243. (Alegat 9.)

Na wynajętej przez Komitet poloninie w górach nadwórniańskich stoi już stajnia, mogąca pomieścić około 1000 sztuk jałownika; wybudowano także chałupę dla pastuchów; bydła jednak w roku 1894 jeszcze nie było.

Wystaw przeglądowych bydła włościańskiego, połączonych z premiowaniem, odbyło się w roku ubiegłym 18. Komitet zauważył w ogólności, że dawne niedowierzanie włościan pod tym względem już ustaje. Rozdawane premie zachęcają ich do liczniejszego sprowadzenia bydła, co umożliwia dokładny przegląd, o ile chów w jakiej okolicy się podnosi.

Al. 10. W r. 1894 wypłacił Komitet na premie 3 035 zł., oprócz tego Oddział Złoczowski ze swej strony 40 zł. (Alegat 10.)

Podanie o premiowanie stajen włościańskich weszło tylko jedno z Oddziału Pokuckiego. Komitet posłał dwie premie po 50 zł.

Al. 11. Rachunek z użycia subwencyi państwowej i krajowej na podniesienie chowu bydła na rok 1894 podajemy jako alegat 11.

Kończąc to sprawozdanie Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności w sprawie podniesienia hodowli bydła.

2. Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu kredyt na rok 1896 do wysokości 4000 zł. na pokrycie kosztów komisji licencyjonujących w myśl §. 4. ustawy z dnia 20. lipca 1892 i wstawia tę kwotę do Rubr. XV. budżetu krajowego na rok 1896.

3. Sejm ustanawia posadę prowizoryczną piątego kraj. nauczyciela wędrownego wyłącznie dla spraw hodowli, który ma nosić miano instruktora hodowli z płacą roczną 1500 zł. i ryczałtem na objazdy 500 zł. rocznie, i wstawia tę kwotę do Rubr. XV. budżetu krajowego na rok 1896.

Lwów dnia 29. listopada 1895.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:

Stanisław hr. Badeni w. r.

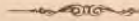
Sprawozdawca:

Tadeusz Romanowicz w. r.

Członek Wydziału krajowego.

Wykaz komisji licencyonujących

za rok 1895.

I. W okręgu c. k. Towarzystwa

Powiat	Komisya okręgowa	Przewodniczący	Zastępca
1. Biała	1. Biała	Dr. Herman Czeecz	ks. Józef Hemerlak
	2. Kęty	Adryan br. Larisch	Otton Schwarz
	3. Oświęcim	Henryk Dolkowski	Karol Hempel
2. Bochnia	4. Bochnia	Kazimierz Zeleński	Władysław Artwiński
	5. Niepołomice	j. w.	j. w.
	6. Wiśnicz	j. w.	j. w.
3. Brzesko	7. Brzesko	Adam Jordan	Karol Bronce
	8. Radłów	j. w.	j. w.
	9. Wojnicz	j. w.	j. w.
4. Chrzanów	10. Chrzanów	Józef Baranowski	Kazimierz Popiel
	11. Krzeszowice	j. w.	Franciszek Krzeszowski
5. Dąbrowa	12. Dąbrowa	Seweryn Kisielewski	Piotr Treter
	13. Żabno	Franciszek Gaszyński	Leon Groman
6. Gorlice	14. Biecz	Edward Milkawski	Władysław Płocki
	15. Gorlice	j. w.	j. w.
7. Grybów	16. Ciężkowice	Władysław Żuk Skarszewski	Konstanty Warecki
	17. Grybów	j. w.	j. w.
8. Jasło	18. Jasło	Stanisław Kotarski	Zygmunt Dobrzyński
	19. Frysztak	j. w.	j. w.
	20. Żmigród	j. w.	j. w.

rolniczego krakowskiego.

Mianowani przez Wydział Rady powiatowej		Mianowani przez Oddziały Towarzystw rolniczych	
Członkowie	Zastępcy członków	Członkowie	Zastępcy członków
Aleksander Gieldanowski Karol Hempel Wincenty Zwilling	Wilhelm Zipser Feliks Śmiałowski Ignacy Czarnik	Robert Jankowski Henryk Dolkowski Adam Stanawski	Jerzy Krzemień ks. Jędrzej Kondelewicz R. Schwand
Konstanty Chrzanowski Tadeusz Kwieciński Zygmunt Ruebenbauer	— Maciej Borzecki Sawicki	Alfons Ulaniecki ks. Jan Migdał Stanisław Łgocki	Franciszek Ruebenbauer Stanisław Skrzysowski Józef Ożegalski
Kazimierz Baltaziński Władysław Eterlein Zygmunt z Zakli- czyzna Jordan	Roman br. Lewartowski Konstanty Sadowski Wincenty Stoja	Antoni Górski Ludwik Mięta Floryan br. Gostkowski	Jan Götz Władysław Dąbski Stanisław Tłuchowski
Władysław Żeleński Ludwik Nowakowski	Wincenty Noworyta Antoni Furdzik	Michał Ochwiez Julian Eberswald Siegler	Józef Kiena Stanisław Remin
Józef Romer Władysław Kłobukowski	Otokar Bernawski Leopold Faldziński	Józef Maziarski Zygmunt br. Gostkowski	— Stanisław Starzewski
Wacław Pieniążek Józef Olszewski	Gabryel Hnotyszek Zdzisław Kawecki	Gustaw Kozierowski Kazimierz Szezaniecki	Kazimierz Groblewski Julian Krzyszowski
Stanisław Fihauser ks. Teofil Kaczmarczyk	Bolesław Bzowski Michał Ogorzałek	Witold Zalewski ks. Jan Czernański	Aleksander Kaczanowicz Wojeiech Rysiewicz
Kazimierz Horodyński j. w. j. w.	Jozef Przyłęcki j. w. j. w.	Kazimierz Piliński j. w. j. w.	Józef Lisikowski j. w. j. w.

Powiat	Komisya okręgowa	Przewodniczący	Zastępa
9. Kraków	21. Kraków	Jan Skierliński	Dr. Witold Mileski
10. Krosno	22. Dukla	Adam Męciński	Stanisław Ostaszewski
	23. Krosno	Kazimierz Orpiszewski	j. w.
11. Kolbuszowa	24. Kolbuszowa	Jan Hupka	Teodor Blotnicki
12. Limanowa	25. Limanowa	Stefan Romer	Adam Żuk Skarzewski
13. Mielec	26. Czermin	Jan hr. Tarnowski	Feliks Kwiatkowski
	27. Mielec	j. w.	j. w.
14. Myślenice	28. Myślenice	Wincenty Schmidt	Stefan Konopka
15. Nisko	29. Nisko	Władysław Komorowski	Olivier hr. Reségnier
	30. Ulanów	j. w.	j. w.
16. Nowy Sącz	31. Nowy Sącz	Kazimierz Mieczynski	Julusz Aleksander
	32. Stary Sącz - Mu- szyna	Franciszek Kapaczyński	Jan Wadowski
17. Nowy Targ	33. Czarny Dunajec	Andrzej Glosser Kałuski	Dr. Jan Zduń
	34. Krościenko	j. w.	j. w.
	35. Nowy Targ	j. w.	j. w.
18. Pilzno	36. Brzostek	Ludwik Kollat	Zygmunt Dobrzyński
	37. Pilzno	j. w.	j. w.
19. Ropezyce	38. Dębica	Mikołaj hr. Rey	Henryk br. Christiani
	39. Ropezyce	j. w.	j. w.

Mianowani przez Wydział Rady powiatowej		Mianowani przez Oddziały Towarzystw rolniczych	
Członkowie	Zastępy członków	Członkowie	Zastępy członków
Mieczysław Piotrowski	Tadeusz br. Konopka	Kazimierz Rutowski	Karol Klich
Tadeusz Peszyński August Jordan Stojowski	August hr. Łoś Edgar Aulich	Adam Trzeciecki Władysław hr. Bobrowski	Jan Wejda Edward Paszkowski
Jakób Eckstein	Maciej Gorzelany	Maksymilian Zdulski	Hippmann
Stanisław Potocki	Aleksander Dydyński	Jan Marszałkiewicz	Kazimierz Mars
Józef Kierwiński Henryk hr. Breza	Feliks Kwiatkowski Julian Łubkowski	Jan Artwiński Mieczysław Artwiński	Edward Jeziński Józef Rydel
Bolesław Targowski	Apolinary Kwieciński	Józef Górkievicz	Jan Zduń
Ignacy Piotrowski Jan Łabędzki	Jan Skrzala Antoni Brzuch	F. hr. Hompesch Dr. Klemens Kostheim	Pawlik Wroński
Stanisław Potoczek Tomasz Ciągło	Wilhelm Schmidt Jan Favon	Władysław Kłobukowski Roman Reklewski	Władysław Głębocki Czesław Czechowski
Wawrzyniec Ptasio Zygmunt Dziewolski Wojciech Kamiński	Michał Kapla Konstanty Dziewolski Bartłomiej Rajski	Jan Pietraszkiewicz j. w. j. w.	Jan Maniecki j. w. j. w.
Antoni Zapalski Ludwik hr. Romer	Henryk Kaczorowski Julian Bahr	Piotr Garbaczyński Mikołaj hr. Rey	Karol Malutowski Heisik
Saturnin Skrzeczyński Kazimierz Jankowski	Jędrzej Stinowski Czerny	Ignacy Pieniążek Teofil Wiśniewski	Adam Paliszewski Romuald Wojciechowski

Powiat	Komisya okręgowa	Przewodniczący	Zastępca
20. Rzeszów	40. Głogów-Rzeszów	Aleksander Dąbski	Kazimierz Jędrzejowicz
	41. Strzyżów-Tyczyn	j. w.	j. w.
21. Tarnobrzeg	42. Rozwadów	Zbigniew Horodyński	Stanisław Dolański
	43. Tarnobrzeg	j. w.	j. w.
22. Tarnów	44. Tarnów	Wilhelm Habicht	Adam Tabaczyński
	45. Tuchów	j. w.	j. w.
23. Wadowice	46. Wadowice	Karol Hosch	Jan Brandys
	47. Zator	j. w.	j. w.
24. Wieliczka	48. Dobrezyce	Adam Fink	—
	49. Wieliczka	Karol Czecz de Lindenwald	Feliks Sandoz
25. Żywiec	50. Żywiec	Antoni Michałowski	Jan Studencki

Mianowani przez Wydział Rady powiatowej		Mianowani przez Oddziały Towarzystw rolniczych	
Członkowie	Zastępcy członków	Członkowie	Zastępcy członków
Kazimierz Doliński Stanisław Dyduński	Dr. Stanisław Dąbski Kazimierz Sławiński	Maryan Jędrzejowicz Józef Wiktor	W. Stasiniewicz W. Wojciechowski
Antoni Sokołowski Gustaw Gawecki	Teofil Grzesiak Jan Griesswald	Henryk Dolański Kaliciński	Władysław Nowakowski Tomaszewski
Leopold Dietl Bolesław Rossowski	August Estreicher Kazimierz Lebowski	Władysław Wodezyński Józef Midowicz	Bronisław Ząbecki Karol Berke
Przeclaw Sławiński Michał Naimski	Adam Smilowski Bronisław Gorczyński	Ludwik Seeling Stanisław Dunin	Stanisław Kunachowicz Ludwik Chrząszcz
Ksawery Michałowski Stanisław Konopka	Władysław Jakubowicz Jan Strnmilło	— Feliks Sandoz	Stefan Kałuski Kazimierz Czarnowski
Ludwik Dubowski	Jan Szweda z Pewli	A. Klapsia	W. Budiner

II. W okręgu c. k. Towarzystwa

Powiat	Komisya okręgowa	Przewodniczący	Zastępca
1. Bóbrka	1. Bóbrka	Jan Czajkowski	Stanisław Zwolski
	2. Chodorów	Karol Bastgen	Wincenty Berezowski
2. Borszczów	3. Borszczów	Edmund Schnurpfeil	Antoni Józefowicz
	4. Mielnica	Gothard Dwernicki	Stanisław Gromaczewski
3. Bohorodczany	5. Bohorodczany	Józef Szeliński	ks. Karol Szczepański
	6. Solotwina	Franciszek Hess	ks. Stefan Komarzyński
4. Brody	7. Brody	Artur Schnell	ks. Mikołaj Cegielski
	8. Łopatyn	Bronisław Rozwadowski	ks. Julian Mandyczewski
	9. Załóżce	Mieczysław Osuchowski	Rafał Hirs
5. Brzeżany	10. Brzeżany	Józef Kopystyński wł. dóbr Potutory	Władysław Gołębski wł. dóbr Krasnolas, p. Lipica solna
	11. Kozowa	Wincenty Podlewski wł. d. Pisarówka p. Du- najów	Edward Krzyżanowski dzierż. dóbr Płotycze
6. Brzozów	12. Brzozów	Mieczysław Urbański	Stanisław Dydyński
	13. Dynów	Ignacy hr. Krasiecki	Zdzisław Nowosielecki
7. Buczacz	14. Buczacz	Aleksander hr. Potocki	Stanisław Bogdanowicz
	15. Monasterzyska	Kazimierz Potworowski	Marcin br. Błażowski
	16. Potok złoty	Adam Melbachowski	Franciszek br. Heydel

gospodarskiego galicyjskiego.

Mianowani przez Wydział Rady powiatowej		Mianowani przez Oddziały Towarzystwa gospodarskiego galic.	
Członkowie	Zastępcy członków	Członkowie	Zastępcy członków
Kazimierz Rudnicki Tadeusz Link	Henryk Czajkowski Władysław Niwicki	Ignacy Smalawski Kazimierz Gołębski	Franciszek Kamiński Wiktor Korzenny
Franciszek Pawłowicz Mieczysław hr. Borkowski	— ks. kanonik Smoczyński	Stanisław Gromnicki Michał Żelichowski	Marceli Trotner Karol Henisch
Dr. Michał Ferensiewicz ks. Grzegorz Procyk	Jędrzej Wołoszczuk Jerzy Adam	Tomasz Schwetter Jan Senkowski	Aleksander Wessel ks. Jan Hordyński
Adam Krajewski Tadeusz Wysocki Leon Starkiewicz	ks. Jan Mryglodowicz Tadeusz Karniewski ks. Roman Landen	Oktaw Sala Stanisław hr. Sokolnicki Rotter	Władysław Gniewosz ks. kanonik Kubistał —
Józef Biliński dzierz. d. Wierzbowice	—	Michał Krzyżanowski Zamostowy folwark p. Brzeżany	—
Aulich	—	Kazimierz Traczewski Hniewice p. Brzeżany	—
Stanisław Leszczyński Zdzisław Madeyski	Franciszek Prohaska Kazimierz Trzeciński	Tadeusz Cybulski Alfred Reizenstein	Władysław Hickiewicz Stefan Trzeciecki
Ignacy Wachowicz Ludwik Abgarowicz Jan Turkull	Franciszek Borysikiewicz Radzikowski Piórecki	Jan Turkull Władysław Drzewiecki Leon Kobylański	Baltazar Kozik B. Czajkowski Ludwik Antler

Powiat	Komisya okręgowa	Przewodniczący	Zastępca
8. Cieszanów	17. Cieszanów	Jan Gnoiński	Zdzisław br. Brunicki
	18. Lubaczów	Władysław ks. Sapieha	Władysław br. Brunicki
9. Czortków	19. Czortków	Józef Krokowski	Tadeusz Szeliga Potocki
10. Dolina	20. Bolechów	Józef Petri	Juliusz Hauke
	21. Dolina	Wincenty Witosławski	ks. Józef Łopatyński
	22. Roźniatów	Adolf Waligórski	Romuald Bauman
11. Dobromil	23. Bireza	Józef Nowosielecki	Feliks Podolski
	24. Dobromil	Paweł Tyszkowski	Julian Terlecki
12. Drohobycz	25. Drohobycz-Me- denice-Podbuż	Stanisław hr. Tarnowski	Roman Hanczakowski
13. Gródek	26. Gródek	Bolesław Rozwadowski	Henryk Mroczkowski
14. Horodenka	27. Horodenka	Jakób br. Romaszkan	Kajetan Passakas
	28. Obertyn	Antoni Theodorowicz	Zygmunt Łukasiewicz
15. Husiatyn	29. Husiatyn	Bronisław Horodyski	ks. Kazimierz Głowiński
	30. Kopeczyńce	Władysław Bogucki	Zdzisław Smalawski
16. Jarosław	31. Jarosław-Pruch- nik	Dr. Maryan Lisowiecki	Bolesław Jasieński
	32. Radymno	Stefan hr. Zamojski	Edward Micewski
	33. Sieniawa	Witold ks. Czartoryski	Józef Łysakowski
17. Jaworów	34. Jaworów	Jan hr. Szeptycki	Seweryn Frank
	35. Krakowiec	Stanisław br. Hagen	Bolesław Orzechowicz

Mianowani przez Wydział Rady powiatowej		Mianowani przez Oddziały Towarzystwa gospodarskiego galie.	
Członkowie	Zastępcy członków	Członkowie	Zastępcy członków
Ludwik br. Wattmann Władysław Rivoli	J. Fischer Józef Kotarski	Ludwik Morawski Jan Moszczyński	Ignacy Zboril Piotr Budzyński
Adam Noel	Stefan Komarnicki	Piotr Platner	ks. Czmola
Jan Reif Michał Witwicki Jerzy Patryj	ks. Teofil Górnikiewicz Józef Nowak Teodor Prokopów	Okornicki Władysław Fedorowicz Sylwester Hołubowski	Mścisław Zakrzewski Langner Emil Walisz
Leopold Janiszewski Władysław Młodkowski	Bronisław Nowosielecki Aleksander Pragłowski	Kazimierz hr. Czarnecki Włodzimierz Gurkowski	Władysław Nowacki Wiktor Geissler
Jan Kiszko	Tadeusz Kocko	Jan Bielski	Zdzisław Krynicki
Jan Brener	Michał Ewy	Grzegorz Ziembicki	Karol Wiszniewski
Filip Bogdanowicz Ignacy Theodorowicz	Wiktor Zerygiewicz Albin Kunz	Jan Wielowiejski Jerzy Gieszkowski	Tytus Zulauf Tadeusz Osadca
ks. Władysław Koziorowski Michał Muller	ks. Mikołaj Temnicki Kazimierz Cieński	Jerzy Horodyski Kazimierz Horodyski	Dr. Kazimierz Paygert Henryk Rozwadowski
Eustachy Wolski Łukasz Raciborski Jan Ligman	Jerzy Turnau Fryderyk Pokorny Władysław Ossoliński	Władysław Słoniewski Konstanty Mikiewicz Aleksander Ostrowski	Aleksander Ossoliński Maryan Bogdanowicz Władysław Merczyński
Józef Skarbek Borowski Adam Łucki	Ferdynand Smulski Piotr Fartuch	Jan Konopka Kazimierz hr. Łubiński	Zygmunt Białobrzeski Aleksander Przedzimirski

Powiat	Komisya okręgowa	Przewodniczący	Zastępca
18. Kalusz	36. Kalusz	Stanisław Komornicki	ks. Józef Szeligiewicz
	37. Wojniłów	Witołd Postruski	Jan Knnaszowski
19. Kamionka Str.	38. Busk	Adam Thulie	Michał Tokarczewski
	39. Kamionka Str.	Jan Peygert	Stanisław Łodyński
	40. Radziechów	Antoni Wasilewski	Roman Ujejski
20. Kołomyja	41. Gwoździec	Konstanty Siwicki	Stanisław Jasiński
	42. Kołomyja	Stanisław hr. Dzieduszycki	Kazimierz Agopsowicz
	43. Peczyniżyn	Izydor Torosiewicz	Franciszek Jasiński
21. Kossów	44. Kossów	Franciszek Zajączkowski	Władysław Poluszyński
	45. Kutry-Żabie	Stanisław Przybysławski	Jan Jasienicki
22. Lisko	46. Baligród	Zygmunt Madeyski	ks. Cypryan Jasienicki
	47. Lisko	Wiktor Żurowski	Julian Mickiewicz
	48. Lntowiska	Ludwik Baldwin Ramnit	ks. Józef Kotecki
	49. Ustrzyki	Emil Leszczyński	Floryan Michalski
23. Lwów	50. Lwów	Adolf Wiesiołowski	Dr. Józef Szpilman
	51. Winniki	Czesław Lekezyński	Antoni Romański
	52. Szczerzec	Ferdynand Knauer	Józef Śniadowski
24. Łańcut	53. Łańcut Prze- worsk	Andrzej ks. Lubomirski	Karol Madeyski
	54. Leżajsk	ks. Aleksy Iwasiówka	Julian Chrzanowski
25. Mościska	55. Mościska	Stanisław hr. Stadnicki	Stefan Irsay
	56. Sądowa Wisznia	Bolesław Śmiałowski	Kazimierz Kędzierski

Mianowani przez Wydział Rady powiatowej		Mianowani przez Oddziały Towarzystwa gospodarskiego galic.	
Członkowie	Zastępcy członków	Członkowie	Zastępcy członków
Ignacy Przestalski Henryk Mierzeński	Dr. Adolf Wurst Bronisław Barzykowski	Kazimierz Rojowski Jan Barzykowski	— —
Maciej Bardecki ks. Izidor Dawidowicz Roman kniaź Puzyna	Wiktor Haruch Dymitr Wanio ks. Swistun	ks. kanonik Aktyl Dr. Juliusz Czerkawski ks. kanonik Skalski	Gretschel ks. kanonik Ziemiański —
Kazimierz Kobylański Jan Kleski	Jan Kosiba Leon kniaź Puzyna Antoni Kunz	Maryan Czajkowski Grodzicki Heller	Antoni Krzysztofowicz Strzelbicki ks. Charzewski
ks. kan. Teodor Lisiewicz Albin Staszyński	Stanisław Bnrsa Alfred Mitsowits	ks. kan. Jakób Moszoro Zygmunt Gawłowski	Julian Kozakiewicz Franciszek Fener
Franciszek Cieśliński Robert Pragłowski Jan hr. Bulow Adam Ziętarski	Wiktor Kościński Józef Bielak Karol Newelski Jan Kusznierski	Bolesław Zatorski Władysław Bal hr. Starzeński Józef Nanowski	Jan Zatorski Tadeusz Łępkowski Jan Gayer Konstanty Hałyński
Kazimierz Pańkowski Bronisław Macieszkiewicz Dawid Abrahamowicz	Józef Kubicki Władysław Czerkawski Leopold Kühner	Jan Papara Aleksander Roloff Adam Tretter	Franciszek Schoffer Aleksander Strzelecki Filip Simon
Zygmunt Łastowiecki Franciszek Ber	Antoni Trojnar Fryderyk Metzger	Bolesław Zakiej ks. kanonik Świerczyński	— Jan Zawirski
Bronisław Skibniewski Zdzisław Gottlieb	Karol hr. Drohojowski Julian Styrecki	Dyonizy Pogłódowski Bolesław Górski	Stefan Nanowski Juliusz Ulaniecki

Powiat	Komisya okręgowa	Przewodniczący	Zastępca
26. Nadwórna	57. Nadwórna	Grzegorz Słuchowski	Antoni Iwanicki
27. Podhajce	58. Podhajce	Edwin Hohendorf wł. dóbr Horożanka	Aleksander Romanowski Lenderówka, p. Podhajec
	59. Wiśniowczyk	Józef Miliciński Helenków, p. Kozowa	Tomasz Ochocki Dobropole, p. Chmielówka
28. Przemyśl	60. Dnubiecko	Bolesław Jocza	Ignacy hr. Krasicki
	61. Krasieczyn	Adam Dębicki	Antoni Miazga
	62. Medyka	Mieczysław Romanowski	Emil Wasilkowski
	63. Niżankowice	Włodzimierz Junga	Adam Fryda
	64. Przemyśl	Mikołaj Drużbacki	Zygmunt Madeyski
	65. Wyszatyce	Adolf Ebenberger	ks. Szymon Bałaban
29. Przemyślany	66. Gliniany	Adam Tretter	Angust Goławski
	67. Przemyślany	Władysław Czerkawski	Zygmunt Wiszniewski
30. Rawa	68. Niemirów	Karol Kruzenstern	Feliks Biliński
	69. Rawa	Zdzisław Obertyński	Izydor Łączyński
	70. Uhnów	Franciszek Jędrzejowicz	Jan Urbański
31. Rohatyn	71. Bursztyn	Klemens hr. Dzieduszycki	Michał Tnstanowski
	72. Rohatyn	Jakób Bittner	Mikołaj Torosiewicz
32. Rudki	73. Komarno	Władysław Spausta	Zdzisław Jounga
	74. Rudki	Albin Rayski	Stefan Janko
33. Sambor	75. Łąka	Feliks Sozański	Jan Zieliński
	76. Sambor	Ludwik Balicki	Karol Barański

Mianowani przez Wydział Rady powiatowej		Mianowani przez Oddziały Towarzystwa gospodarskiego galic.	
Członkowie	Zastępcy członków	Członkowie	Zastępcy członków
ks. Antoni Mojseowicz	Władysław Lisowski	Dr. Alfred Dubs	—
Napoleon Gołaszewski Toustobaby	Władysław Gołębski Sławentyn	Józef Krzysztofowicz Mędzelówka p. Podhajec	—
Korneli Zielonka Rosochowacz	Władysław Ostrowski Rakowce	Juliusz Gołębski Sławentyn p. Lipiec dolna	—
Józef Jaruzelski Tymotensz Nalepa Franciszek Gizowski Franciszek Prokopowicz Kazimierz Zbyszewski Julian Korypski	Mieczysław Darowski Henryk Kapiszewski Mikołaj Oleszko Józef Prochaska Jan Bielawski ks. Tomasz Blahuta	ks. Józef Karpiński Józef Truszkowski ks. Władysław Głowacki Alojzy Kostheim Edward Wozniakowski Zygmunt Fischer	Gabryel Załęski Stanisław Sokołowski Ferdynand Ceclak Tadeusz Studnicki Feliks Drużbacki Michał Karczmarz
Stanisław Burliga Stanisław Wybranowski	Mieczysław Rozen Floryan Stormke	Michał Torosiewicz Konstanty hr. Romer	Stanisław Kędzierski Alojzy Madeyski
ks. Józef Dotzycki Mieczysław Marynowski ks. Wiktor Marikiewicz	August Ligenza Kazimierz Marmarosz ks. Jan Gissowski	Alfred Gławiński Manrycy Mochnaeki Zygmunt Stasiniewicz	Mieczysław Świątkiewicz Kazimierz Remiszewski Józef Skulimowski
Ignacy Słabicki ks. Włodzimierz Czyrowski	Andrzej Baran Mikołaj Danyluk	Aleksander Krzeczunowicz Feliks Różański	Franciszek Malinowski Józef Aksentowicz
Józef Trojan Władysław Olszański	Stanisław Bal Mieczysław Lewicki	Józef Gizowski Stanisław Barański	Szczęśny Piechowski Stanisław Żurowski
Józef Bereźnicki Karol Jędrzejowicz	Michał Schuster Stanisław Stefanowski	Juliusz hr. Komorowski Maciej Zenon Serwatowski	Jan Barański Antoni Stankiewicz

Powiat	Komisya okręgowa	Przewodniczący	Zastępca
34. Sanok	77. Bukowsko	Władysław Wiktor	Kazimierz Rodkiewicz
	78. Rymanów	Kazimierz Wiktor	Antoni Gniewosz
	79. Sanok	Feliks Gniewosz	Wojciech Wasilewski
35. Skalał	80. Grzymalów	Michał hr. Baworowski wł. dóbr Soroeko	Mieczysław Janicki
	81. Skalał	Jan Kieszkowski	Bronisław Rozwadowski
36. Śniatyn	82. Śniatyn	Dr. Mikołaj Krzysztofowicz	Eugeniusz Krzysztofowicz
	83. Zabłotów	Włodzimierz Zagórski	Józef Dobek
37. Sokal	84. Bełz	Aleksander Hulińska	Stanisław Białoskórski
	85. Sokal	Wincenty Kruszewski	Włodzimierz Sołowij
38. Stanisławów	86. Halicz	Zygmunt Jaroszyński	Stanisław Pieniązek
	87. Stanisławów	Jan Burzyński	Aleksander Czołowski
39. Stare miasto	88. Stare miasto	Stanisław Agopsowicz	Władysław Skarzyński
	89. Stara sól	Alfred ks. Sulkowski	Mściwujewski
40. Stryj	90. Skole	Julian br. Brunicki	Józef Galiński
	91. Stryj	j. w.	Włodzimierz Barański
41. Tarnopol	92. Mikulińce	Konrad Glogier	Aleksander Ujejski
	93. Tarnopol	Michał Garapich	Maryan Maniewski
42. Tłumacz	94. Tłumacz	Konstanty Ładomirski wł. d. Markowce	ks. Maryan Topolnicki

Mianowani przez Wydział Rady powiatowej		Mianowani przez Oddziały Towarzystwa gospodarskiego galic.	
Członkowie	Zastępcy członków	Członkowie	Zastępcy członków
Adolf Poźniak Władysław Morawski Kazimierz Jachimowski	— Jan hr. Potocki Juliusz Kozma	Włodzimierz Truskolaski Stanisław Ostaszewski Stanisław Fihauser	Michał Groblewski Jan Nowakowski Adam Wiktor
Kazimierz Zawistowski wł. dobr. Stawek Leon Fedorowicz	Grzegorz Barącz Stanisław Zawistowski	Ćwierzewicz Henryk Międzyński	Leszczyński Dziubkiewicz
Tytus Niemezewski Józef Cieński	ks. Cyryl Hamorak Aleksander Zadurawicz	Edmund Komar ks. Rogużyński	Roman Teodorowicz Oleksa Makowijczuk
Alfred Münter Henryk Karczewski	Teodor Hulinka Wacław Fabiański	Bronisław Lang Klemens Skawinski	Bolesław Kaplński Józef Żukiewicz
Kazimierz Pieniążek Józef Budziński	Tomasz Horodyski Zygmunt Regenstreif	Łazarz Czuczawa Oskar Hofmoki	Jan Janko Jan Pawlikiewicz
Błażej Rudnicki Marein Zieliński	Albert Knauer Jan Studziński	Bieleński Karol Jędrzejowicz	Włodek Tadeusz Sozański
Stanisław kuziaż Świ- drygiełło Świdorski Aleksander Stojałowski	ks. Bazyli Dawydiak Adam Hönig	Adam Onyszkiewicz Jan Motyka	Jan Smoluchowski Karol hr. Dzieduszycki
Ryszard Iwanicki Antym Nikorowicz	Tadeusz Lackmann Ludwik Puntschert	Aleksander br. Brunicki Aleksander Sozański	Dr. Ludwik Brudziński Zygmunt Mochnacki
Oktaw Dosehoff dzierz. dobr. Bortniki	Zdzisław Ładomirski	Antoni Schadbej	Jan Jakubowicz

Powiat	Komisya okręgowa	Przewodniczący	Zastępca
43. Trembowla	95. Budzanów	Adam Mysłakowski	Franciszek Pawłowicz
	96. Trembowla	Alojzy Morawski	ks. Korzeniowski
44. Turka	97. Borynia	Bronisław Osuchowski	Stanisław Stroiński
	98. Turka	—	—
45. Zaleszczyki	99. Tłuste	Władysław Krasnopolski	Józef Sokołowski
	100. Zaleszczyki	Włodzimierz Siemiginowski	Tomisław Rozwadowski
46. Zbaraż	101. Nowe sioło	Tadeusz Fedorowicz	Stanisław Kierski
	102. Zbaraż	Mieczysław Konopacki	Bronisław Kopezyński
47. Złoczów	103. Zborów	Bolesław Wierzchlejski	Wiktor Treter
	104. Złoczów	Kazimierz Obertyński	Oskar Schnell
48. Żółkiew	105. Żółkiew	Eugeniusz Rozwadowski	Włodzimierz Gorecki
49. Żydaczów	106. Mikołajów	Kazimierz Winnicki	Wincenty Berczowski
	107. Żurawno	Stanisław Chojecki	Antoni Skrzyński
	108. Żydaczów	Kazimierz Winnicki	Stanisław Pawlikowski

Mianowani przez Wydział Rady powiatowej		Mianowani przez Oddziały Towarzystwa gospodarskiego galic.	
Członkowie	Zastępcy członków	Członkowie	Zastępcy członków
Jan Kołopajło Dr. Julian Olpiński	ks. Teofil Ławrocki Jan Wróblewski	Jan Gromnicki Bolesław Siedlecki	Konstanty Michalewski Wincenty Snowicki
ks. Szczęsny Salamon Kazimierz Granatowski	Mikołaj Komarnicki Józef Jaworski-Fajewicz	Nareyz Polański Seweryn Borysiewicz	Jan Ilnicki Schaechter
Karol Geringer Tomasz Wartniewicz	Jakób Siemiginowski Joachim Listin	Maryan Kęplisz Józef Wartanowicz	Mieczysław hr. Piniński Orzelski
Włodzimierz Garapich Julian Kopczyński	Michał Czerniakowski Kazimierz Borkowski	Stanisław Zieliński Ignacy Sochanik	Stanisław Mandel Adolf Fedorowicz
Aleksander hr. Wodziński Teofil Dorożyński	Aleksander Weissmann Tadeusz Jaworski	Mieczysław Komarnicki Kazimierz Jaworski	Jan Mosiewicz Leon Wilkowski
Chaskel Raf	Jan Kilan	Bronisław Lang	Mieczysław Lewandowski
Józef Benz Edmund hr. Dzieduszycki Wincenty Berczowski	Józef Sielski Stefan Myszkowski Józef Jarzynowski	Mikołaj Podlewski Tadeusz Romanowski Antoni Listowski	Adam Bogusz Józef Windisch Józef Sielski

A.

Wyciąg ze sprawozdań komisyj licencyonujących

należących do Towarzystwa rolniczego krakowskiego.

Powiat: Kraków.

Pierwsze licencyonowanie buhajów w myśl ustawy z dnia 20. lipca 1892 l. 51 Dz. u. kr. przeprowadziła powołana ad hoc komisya w powiecie krakowskim w dniach od 11—19 miesiąca grudnia r. 1894. Wynik był ten, że licencyonowano w całym powiecie tylko 31 buhajów na 16.195 krów i jałowic do rozplodu zdatnych w gminach tutejszego powiatu; — krów na obszarach dworskich nie bierzemy w rachubę, bo każdy prawie obszar dworski ma do stanowienia swego bydła swego buhaja, który licencyonowania nie potrzebuje

Jeżeli w myśl rozporządzenia wykonawczego do ustawy hodowlanej (§ 11) jeden buhaj wystarczyć może, co najwięcej, na 100 krów, to trzeba by w tutejszym powiecie dla gmin wiejskich 162 licencyonowanych buhajów, ponieważ zaś jest ich tylko 31, przeto brak 131 buhajów. Jest wprawdzie nadzieja, że przy następnem na wiosnę bieżącego roku odbyć się mającem licencyonowaniu po zapoznaniu się ludności z ustawą z dnia 20. lipca 1892 l. 51 nietylko ze słuchu, lecz z doświadczenia na sobie jej rygorów w §. 16. zawartych, więcej buhajów zostanie doprowadzonych do licencyonowania i więcej zostanie licencyonowanych. Wprawdzie kilka buhajów licencyonowanych, za subwencye państwowe nabytych dla popierania chowu bydła u włościan, umieści w gminach tutejsze Towarzystwo rolnicze okręgowe, mimo to zajdzie potrzeba zmuszenia kilkudziesięciu gmin w myśl §. 9 ust. cytowanej do nabycia i utrzymania 60—80 buhajów licencyonowanych.

Ponieważ w tutejszym powiecie połowa (54) gmin jest tak małych i ubogich, że ma na przepisie mniej niż 500 zł. podatków bezpośrednich, przeto prawie żadna z tych gmin własnymi siłami nie będzie zdolną do nabycia buhaja licencyonowanego i będzie się musiała uciec do pomocy Wysokiego Wydziału krajowego pod formą pożyczki bezprocentowej z funduszu uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 4. kwietnia 1892 na ten cel ustanowionego.

Powiat: Pilzno.

Przedewszystkiem ustawa o licencyonowaniu buhajów jest mało komu, a w gminach prawie zupełnie nieznaną; przytem pojawienie się wraz z ogłoszeniem o licencyonowaniu pogłosek, że skutkiem tego będą dotyczącym podwyższone podatki, że licencyonowanych buhajów nie będzie wolno sprzedawać i t. p. przyczyniło się nie mało do stronienia ludności wiejskiej od licencyonowania. Wiele gmin zamożnych, posiadających bydło ładne, jako to: Dobrków, Grudna górna, Jastrząbka stara, Lubeza, Mokrzec, Parkosz, Róża, Strzegocice nie przedstawiały żadnego buhaja, lub jak Łęki, Siedliska, Smarzowa, Zwiernik

mają tylko po jednym licencyonowanym buhaju. Są atoli gminy, głównie w północnej części powiatu, które nie są w stanie utrzymywać buhaja gminnego. Jest jednak wszelka nadzieja, że w najbliższych czasach stan ten się zmieni. Jak dotąd mamy w 28 gminach 55 buhajów licencyonowanych.

Wraz z licencyonowaniem buhajów odbyło się w Pilźnie i w Brzostku premiowanie bydła, a rezultaty były względnie pomyślne.

Powiat: Ropczyce.

Donoszę niniejszem, że odbyłem w powiecie ropczyckim licencyonowanie buhajów, a mianowicie: w Ropczycach 24. czerwca, w Dembicy 25. czerwca, a w Sędziszowie 26. czerwca b. r. Ogółem otrzymało licencję 56 buhajów; odrzucono 12 sztuk zupełnie niezdatnych. Między licencyonowanymi było kilkanaście sztuk lichych, które jednak dla braku lepszych licencyonowane być musiały.

W powiecie ropczyckim stan bydła włościańskiego jest bardzo liche, zakupno kilku przynajmniej buhaji dla większych gmin byłoby bardzo pożądanem, pragnęlibyśmy przeto bardzo uzyskać pożyczkę z funduszu hodowlanego i bezzwrotną subwencję z funduszu na ten cel przeznaczonych.

B.

Towarzystwo gospodarskie galicyjskie.

Powiat: Buczacz.

Wedle repartyeyi Wydziału powiatowego, okręg Monasterzyski obejmuje trzydziści cztery gmin, w których znaleźliśmy trzynaście sztuk buhaji na obszarach dworskich, a czternaście w gminach zdatnych do licencyonowania, na które to zostały wydane licencye. Buhaje są pochodzenia górskiego. W wielu gminach znaleźliśmy materiał w krowach wcale nie zły, przeważnie rasy krajowej, a w niektórych gminach, gdzie na obszarach dworskich są lepsze buhaje, nawet rasy poprawnej. Gdyby więc dało się zaprowadzić odpowiednią ilość buhaji, to chów bydła możnaby w krótkim względnie czasie podnieść. Obecnie można powiedzieć, że buhaji nie ma, bo na parę tysięcy krow, 27 względnie odpowiednich buhaji się znajduje. O ile mogłem zauważyć, gminy starałyby się o podniesienie chowu bydła, ale brak im tak moralnej, jak jeszcze więcej materyalnej pomocy.

Powiat: Cieszanów.

Na pierwszym zebraniu komisji, które odbyło się w pierwszych dniach października b. r. uchwalono rozpoczęcie licencyonowania buhajów gminnych jeszcze przed nadejściem zimy. W tym celu wybrano pięć miejscowości, do których właściciele buhajów doprowadzić byli winni buhaje celem przedstawienia komisji. Wyznaczono dni 27, 28 i 29 listopada, w których komisya przegląd buhajów dokona. Wydział powiatowy w Cieszanowie i tamtejsze c. k. Starostwo użyczyło komisji pomocy. Wszystkie gminy i obszary dworskie wezwane były przez wyżej wymienione władze do zniewolenia właścicieli buhajów przedstawienia tychże komisji w miejscowościach i terminach oznaczonych. Dla ułatwienia czynności komisji, zarządziło c. k. Starostwo sporządzenie przez rewizorów bydła wykazów, obejmujących ogólne zestawienie liczby krow i jałówek w każdej gminie, a względnie na każdym obszarze dworskim, ze szczegółowym podaniem ilości buhajów i tychże właścicieli. Wedle tych wykazów znajdowało się w chwili ich sporządzenia

w okręgu sądowym lubaczowskim, a więc w okręgu komisji licencyjonującej krów sztuk 10349, jałówek sztuk 5839, buhajów sztuk 86. Licząc tylko $\frac{1}{4}$ część jałówek t. j. 1500 sztuk jako zdolnych do odstanowienia, wypada na jednego buhaja 140 sztuk krów i jałówek razem.

W dniach wyżej oznaczonych komisja, w której skład wchodził także c. k. weterynarz powiatowy, czynności swoje dokonywała. I tak przedstawiono komisji 47 sztuk buhajów; z tych licencję otrzymało sztuk 29, nie udzielono licencji 18 buhajom, zaś nie przedstawiono do licencyjonowania 24 buhajów. Zaznaczyć należy, że komisja kierowała się zasadą, aby ze względu na małą ilość buhajów w czynnościach co do jakości rozplodnika być jak najwzględniejszą. Nie udzielono licencji tylko takim buhajom, które absolutnie na reproduktorów się nie kwalifikowały, gdyż były pod każdym względem złe. Dodatkowe zgłoszenia o licencyjonowanie nie wpłynęły do tej chwili. W osobnym wykazie uwidoczniono, jaka ilość buhajów licencyjonowanych w każdej gminie obecnie się znajduje, a ile należy dostarczyć, aby przynajmniej zachować stosunek jednego buhaja na 140 sztuk krów i jałówek razem, t. j. stosunek dotychczas istniejący, zatem wystarczający. Z wykazu tego przekonać się raczy Wysoki Wydział, iż chcąc utrzymać taką liczbę buhajów, jaka obecnie się znajduje, potrzeba dostarczyć do okręgu lubaczowskiego 57 sztuk buhajów. Gdy bowiem 18 buhajom nie dano licencji, a 24 buhajów nie przedstawiono komisji, a więc w myśl ustawy z dnia 21. lipca 1892, właścicielom buhajów nie wolno buhajami tymi obcych krów stanowić, pozostaje w okręgu tylko 29 buhajów licencyjonowanych. Chcąc zaś uzupełnić tę liczbę do 86, t. j. do ilości buhajów obecnie stanowiących, należy jak wyżej podano, sprowadzić w okręg lubaczowski 57 sztuk buhajów. Licząc buhaja tylko po 100 zł., przedstawia się konieczność zebrania funduszu około 6000 zł. na zakupno i sprowadzenie tej ilości buhajów.

Uzyskanie tej kwoty dałoby się do skutku doprowadzić przez nałożenie na właścicieli krów w każdej gminie pewnej składki np. po 1 lub 2 zł. od sztuki i przez wyjednanie dla pewnych gmin bezprocentowych pożyczek z funduszu krajowego przez Wysoki Sejm na ten cel zawotowanego. Wobec trudności, jakie nastąpić musi przeprowadzenie sprawy, komisja dotychczas nie powzięła żadnych stanowczych uchwał, ale postanowiła przedstawić stan rzeczy Wysokiemu Wydziałowi krajowemu z uprzejmą prośbą o dyrektywę.

Powiat: Dobromil.

W celu licencyjonowania wyznaczone zostały okólnikiem komisji z d. 11. stycznia br. L. 5. cztery miejsca, aby właścicielom buhajów ułatwić przeprowadzenie tychże. Rezultat czynności komisji okazał się niestety wcale niepomyślny i gorszy niż sądząc z przedłożonych wykazów stanu bydła z końcem r. 1894, spodziewać się było można; chociaż bowiem w kilkunastu gminach figurowały w wykazach stanu bydła po kilka buhaji, jednak te nie zostały przyprowadzone, a zwierzchności gminne tłumaczyły się, że to wszystko dydło drobne — i że wiedzieli naprzód o niemożliwości licencyjonowania tak małych i młodych buhajków, więc dlatego ich nie przedstawili. Obszary dworskie także nie wszystkie posiadane buhaje przedstawiły. Z przyprowadzonych zostało 9 licencyjonowanych a z pomiędzy włościańskich 1 tylko w gminie Jawornik, razem więc licencyjonowano w całym okręgu 42 gmin, obejmujących 10 buhajów. Zważywszy zatem, że ogólna liczba krów w tymże okręgu birczym nawet bez jałówek wynosi w tychże gminach bez obszarów dworskich 6765 sztuk, więc licząc po 100 sztuk na jednego buhaja, okazuje się potrzeba 68 buhaji, a gdy 10 tylko buhaji jest licencyjonowanych, a 11 znajdując się jako własność Towarzystwa gospodarskiego w Żohatynie i tego właściciela obszaru dworskiego do licencyjonowania

przedstawić wzbraniał się, zatem powinno być w tymże okręgu jeszcze 57 buhaji, co przynajmniej w bieżącym roku niemożliwe jest do przeprowadzenia a i później z wielkim chyba uszczerkiem funduszu krajowego stać się może.

Powiat: Kałusz.

Komisya licencyonująca buhaji w powiecie sądowym kałuskim, po przeprowadzonej czynności swojej przyszła do przekonania, że wymaganie od gmin utrzymywania buhajii rasy poprawnej pod rygorem ustawą z dnia 20. lipca b. r. (Dz. ust. kraj. L. 50) oznaczonym, nie da się na razie w całej pełni skutecznie wobec tej okoliczności, że nietylko brak jest zdolnych do rozplódu lepszej rasy buhaji, ale nadto w okolicy nie można ich nabyć w potrzebnej ilości.

Wobec tego komisya uchwaliła wyznaczyć ponowny termin do licencyonowania buhaji.

Powiat Kamionka str.

Komisji przedstawiono do licencyonowania 23. buhaji, z których licencyonowano tylko 16. Najwięcej rozpowszechnione są w okolicy rasy: holenderska i szwyc i z ras tych można w okolicy łatwo nabyć dobre buhaje dla gmin. Komisya wyraża przekonanie, że gdy w okręgu na 5.300 sztuk krów i cielic gminnych (włościańskich) licencyonowano zaledwie 16. buhaji, a przypuścić można, że jest jeszcze około 14. dworskich buhaji do licencyonowania zdolnych razem 30. sztuk, przeto należy bezwzględnie poczynić zarządzenia umożliwiające gminom kupno buhaji w ilości minimalnej jeszcze sztuk 30. Dalej sądzi komisya, że należy dopuścić do kupna i licencyonowania buhaje rasy holenderskiej i szwyc ze względu na rozpowszechnienie tych dwu ras w całym powiecie.

Powiat: Kołomyja.

Komisya licencyonowała 21 sztuk buhaji. W niektórych gminach znajdująca się ilość licencyonowanych buhaji nie odpowiada ilości krów i cielic i wedle załączonego wykazu zachodzi potrzeba zakupienia 1 sztuk buhaji.

Powiat: Kossów.

Na cały okręg sądowy Kuty-Żabie, obejmujący 35 gmin, przedstawiono komisji 23 sztuk buhajów do licencyonowania, co jest rażąco mało, bo w wykazach stanu bydła rogatego z końcem roku 1894 gminy w okręgu pomienionym wykazały poważną cyfrę krów i jałówok 14.568 sztuk.

Przyczyna, dla czego tak małą ilość buhajów do licencyonowania przedstawiono, nie można było zbadać, ponieważ naczelnicy gmin nie jawili się, aby sprawę wyjaśnić, zaś w urzędach gminnych w godzinach urzędowych, nigdzie pisarza gminnego urzędującego nie zastano. Wobec tego łatwo wywnioskować, że okólniki przez Wydział powiatowy przesyłane gminom, bywają lekceważone i zależne od dobrej chęci pisarza gminnego, czy chce naczelnikowi gminy, zazwyczaj analfabecie przeczytać i odpowiednio wyjaśnić, co okólnik zawiera, a już wręcz niedopuszczalnym jest, aby okólnik należycie ogłoszono z odpowiednim wyjaśnieniem i pouczeniem, dla tego sądzę, że przeprowadzenie licencyonowania z dodatnim rezultatem tylko z interwencją władz rządowych udać się na razie może. Pożądanemby szczególnie było wydanie polecenia żandarmeryi do czuwania nad tem, aby nielicencyowanymi buhajami nie stanowiono krów cudzych, jak nie mniej aby byczki mające rok i więcej wzbroniono razem z krowami i cielicami pasać. Włościanin tutejszy (hucuł) nie pojmuje tej sprawy doniosłej, że racjonalny chów bydła przyniesie mu znaczne korzyści, a który w górach bardzo upadł. Znakomite pastwiska (połoniny) żydzi na własność

ponabywali, będące zaś jeszcze w posiadaniu huculów wydzierzawiają na wypas bydła z dalszych okolic napędzonego.

Dodać jeszcze muszę, że żaden z licencyonowanych buhajów nie odpowiada wymogom, w przepisach wykonawczych Wysokiego Wydziału krajowego zawartych. Z konieczności musiano na razie sprawę traktować bardzo względnie, ponieważ okolica tutejsza nie posiada takich buhajów, a krowy na razie nie mogą pozostać nie stanowione. Dostarczenie chociaż niektórym gminom rasowych buhajów dla poprawienia rasy jest rzeczą konieczną, a sądzę; że najodpowiedniejszą rasą byłaby siwa szwajcarska z gór wyższych, średniej wielkości Pokrzyżowana z tutejszą rasą górską, siwą, małą lecz znaną z mleczności, wydałaby pożądanę rezultaty.

Powiat: Lisko.

Rozpłodniki, które otrzymały licencję były średniej jakości a spęd był bardzo nie-liczny. Ludność niechętnem patrzy na to okiem, gdyż przeważnie używa małych, zanędziałych z wadliwą budową buhajów do swych krów małych. Sądzę jednak, że jeżeli władza polityczna przez żandarmeryę ściśle przestrzegać będzie, aby tylko do licencyonowanych buhajów krowy doprowadzano, wtedy właścianie zmuszeni będą do zaopatrywania się w buhaje lepszej jakości, co z łatwością im przyjdzie, gdyż obok leżący powiat brzo-zowski bardzo piękne i rasowe prołukuje bydło. Powiat zaś tutejszy ma wszelkie warunki do hodowli bydła i w jej rozwoju tylko swą przyszłość rolniczą pokładać może.

Powiat: Mościska.

Komisya na przedwstępnem posiedzeniu rozpatrzyła statystyczne dane w swoim okręgu i podzieliła go na pięć części, ułożyła okólnik do gmin, który rozesała w swoim czasie, a tu dołącza protokół z posiedzenia tego. W myśl wydanego okólnika na swój okręg, dopilnowała ściśle terminów i objechała celem oglądnięcia buhaji przeprowadzonych do miejsc zborów, cały okręg w czasie od dnia 20. czerwca po 30. t. m. i r.

Przedłożone daty statystyczne wykazujące:

w gminach krów i jałowniku	5400 sztuk
na obszary dworskie	1035 "
buhajów w gminach	294 "
„ na obszarach dworskich	120 "
razem	6849 sztuk

z tego 414 sztuk buhaji, okazały się po sprawdzeniu co do gmin najzupełniej fałszywe; szczególnie rażąco uderza cyfra polana buhaji gminnych, których, jak to komisya miała sposobność się przekonać, w niektórych gminach weale nie ma. Te które komisya zastała były zupełnie nieodpowiednie, źle żywione, zupełnie bez obroku i nieodpowiednio utrzymane, paszące się razem z bydłem, nadużyte i wycieńczone. Cyfra 294 sztuk buhaji podana na papierze odbiegła od rzeczywistości, że nie licząc nie szczyszczonych buhajków poniżej roku w okręgu zaledwie 40 sztuk buhajków doliczyć się mogła, powyżej roku wieku we większych gminach, (liczących więcej 120 numerów)

Pomimo ogłoszeń i informacji udzielonych gminom tak okólnikami jak ustnie przedłożonym gmin bądź przez władzę polityczną, Wydział powiatowy, lub przez członków komisji osobiście, wiele gmin niestety bądź sprawy licencyonowania buhaji weale nie zrozumiały bądź przyjęły wiadomość o staraniach, podjętych w celu poprawienia bydła, weale apatycznie. I tak na 33 gmin okręgu przyprowadziło buhaji tylko z gmin dziewięciu, tak, że tylko prawie z konieczności komisya mogła licencyonować zaledwie 7 sztuk buhaji.

Komisya konstatuje przeto, że podane daty statystyczne z gmin na rok 1895 okazały się z rzeczywistym stanem rzeczy zupełnie niezgodne i że znalazła w gminach okręgu sądowo-wiszeńskiego zupełny brak buhaji

Więcej pocieszającym okazał się materyał żeński bydła, jakim komisya się zajęła. badając go i niespuszczając z oka przy sposobności licencyonowania rozplodników. Krowy i jałowik tutejszego okręgu można oznaczyć w gminach za względnie wprawdzie, ale przeważnie dosyć dobry, a gdyby lepiej i więcej równomiernie odżywiany, za weale dobry i byłaby prawdziwa szkoda, gdyby miał się zmarnować głównie z powodu braku buhaji, którymi, jak dotąd zasilały jedynie rozplodniki obszarów dworskich, do których krowy pojedynczy włościanie przyprowadzali celem odlatowania lub stacyjne, założone przez kmitet gal. Towarzystwa gospodarczego w niedostatecznej ilości.

Jak świadczą załączone protokoły, komisya licencyonowała buhajów na obszarach dworskich	sztuk 17
w gminach	„ 7
razem	sztuk 24

z tą uwagą, że nie mogła się trzymać dosłownie ustawy, polecającej do licencyonowania buhaje dwuletnie, lecz przyjąć musiała w wieku od roku do pięciu lat, gdyż po skończonych dwu latach stają się absolutnie dla krów włościańskich za ciężkimi. Zmiana ustawy w tym kierunku byłaby pożądaną. Jakkolwiek gminy niechętnie godzić się będą na zaciąganie pożyczek, wiele nie zechce może na razie z nich korzystać, a z umieszczaniem odpowiedniemi zakupionych buhaji będzie nie mało kłopotu i trudności do przyzwyczajenia, komisya opierając się na §. 20. ustawy z dnia 20 maja 1892. w uwzględnieniu dobrego materyału żeńskiego, zupełnego braku odpowiednich rozplodników, po zbadaniu stosunków miejscowych dotyczących pastwisk, dobrej paszy i możliwości osiągnięcia w niedalekiej przyszłości dodatnich rezultatów, dzieli okręg na trzy kategorie gmin.

Powiat: Nadworna.

Komisya licencyjna powiatu nadworniańskiego rozpoczęła swą czynność wedle planu w pierw ogłoszonego w przepisany terminie, dzieląc cały powiat na 8 okręgów. Z okręgu nadworniańskiego przedstawiono: z Nadworny 9 sztuk, z Pniowa 4, z Hwozda 1, z Nazawiorowa 1, z Tarnawicy leśnej 2, z Fitkowa 3, a ze Strymby nikt się nie zjawił. Z tych przedstawionych buhaji uznała komisya zdolne: z Nadworny 6 sztuk, z tych 3 sztuki bardzo dobre, a 3 sztuki tylko z konieczności; z Pniowa jednego, a drugiego uznała komisya dodatkowo za zdolnego w Kamiennej, więc obecnie gmina Pniów na 209 sztuk krów i dwuletnich jałówek ma tylko 2 buhaje, a przecież trzeba by było co najmniej 9 sztuk. Dalej z Fitkowa przedstawiono jednego buhaja. Wedle sprawozdania ma tam być 228 sztuk krów i jałówek, o prawdziwości atoli tego sprawozdania pozwalam sobie wątpić, gdyż znam tę gminę i jestem przekonany, że jest tam zwyż 300 sztuk krów. Z pozostałych przedstawionych buhaji wszystkie były tak liche, że komisya żadnego wybrać nie mogła. W okręgu Pasieczna na 43 sztuk buhaji komisya nie uznała ani jednego za zdolnego, a nawet poleciła surowo naczelnikowi czuwać, by żadnego z nich niedopuszczono do krów, zbrodnią by bowiem było puszczenie do krów takich potworów, a przecież temi włościanin tamtejszy woli pokrywać swą krowę, aniżeli doprowadzić ją do buhaja subwencyonowanego, czego miałem dowód widząc, że w ostatnich trzech miesiącach odstawił tenże buhaj tylko 5 krów, a gmina ta posiada z jałowicami zwyż 500 sztuk krów.

W okręgu Kamienna przedstawiono z Kamienny 6 szt. z Cucyłowa 1 szt. i dodatkowo z Pniowa 1 szt. Z reszty gmin nikt się nie jawił. Jest to winą w niektórych wypadkach naczelników gmin, w innych pisarza gminnego, który odnośny akt przeczytałszy,

rzucił do kosza, nie mówiąc o tem nie naczelnikowi gminy. Wogóle zauważałem, iż gminy albo z niedowierzaniem przyjmują to prawdziwe dobrodziejstwo, albo też opieszałość odpowiednich organów nie ma granic.

Jak wielkiej doniosłości jest ustawa o licencyonowaniu buhaji nie potrzebuję mówić, że największe korzyści mogłaby stąd mniejsza własność odnieść, to pewna, lecz może się to dopiero wtedy odpowiednio rozwinąć, gdy dotyczące władze odpowiedzą swemu powołaniu, co tem potrzebniejszym jest, ile, że ludzie złej woli, którzy na każdym kroku starają się wicherzyć i biednego a ciemnego włościanina w błąd wprowadzać i w tym wypadku swoje robią. W tutejszej okolicy, zwłaszcza na podgórzu przekonali się już włościanie, że doborowe i rasowe bydło jest dla nich wszystkim i jedyną deską ratunku przy obecnych stosunkach gospodarskich, a mimo tego fałszywi prorocy swoje robią i zupełnie inaczej rzecz przedstawiają do tego stopnia, iż n. p. w Pasiecznej jeden z właścicieli potworów, buhajami zwanych, wobec komisji tłumaczył mi, iż to, co my chcemy przeprowadzić i do czego kraj dąży jest złe i tak będzie, jak było i tłumaczył mi z całą namiętnością przedstawiając to jako wymysł celem trapienia biednego ludu. Fałszywymi tymi prorokami są ludzie już to tacy, których celem życia jest mącenie wody, już też podli spekulanci, którzy mając nędzne buhaje, chcieliby ciągnąc i nadal przy ich pomocy zyski z ciemnego ludu, co przy przeprowadzeniu dokładnem ustawy o licencyonowaniu ustaćby musiało. W wielu wypadkach możnaby temu zaradzić, gdyby świetne c. k. Starostwa energicznie się tą sprawą zajęły, a mianowicie w pierwszym rzędzie mogliby pp. Starostowie wytłómaczyć dokładnie wójtom na sesjach (Amtstägach) całą doniosłość tej ustawy i równocześnie nakazać przestrzeganie jej a w dalszym ciągu opornych i opieszałych pociągać do odpowiedzialności. Dalej może c. k. Starostwo nakazać swoim podwładnym organom jak n. p. c. k. żandarmeryi, by pilnowała i donosiła o każdym wypadku, gdzie zostanie puszczone buhaj nielicencyonowany, a potem tego stosownie do § ustawy ukarać.

Nadto sądzę, że koniecznem jest, by Wysoki Wydział porozumiał się z Komitetem c. k. Towarzystwa gal. gospod. w sprawie buhaji subwencyjnych i subwencyonowanych w stosunku do buhaji licencyonowanych, gdyż wedle mego przekonania te dwa rodzaje buhaji obok siebie istnieć nie mogą i wszędzie tam, gdzie są buhaje licencyonowane, powinny zostać usunięte subwencyjne i subwencyonowane, gdyż właściciele pierwszego nie mogą wytrzymać konkurencyi z tamtymi wobec subwencji 60 zł. na utrzymanie tamtych wypłaconej.

Powiat: Przemysłany.

Do Komisji powołani byli dwaj członkowie lub ich zastępcy, oraz c. k. weterynarz powiatowy przy komisji funkcyjnej. Okręg podzielony był na 9 stacyj, w których się komisye odbywały, a to celem ułatwienia gminom i stronom doprowadzenia swoich buhajów do komisji licencyonującej. Tu zaznaczyć muszę, że pomimo tego ułatwienia wiele gmin wcale buhajów nie przedstawiły, chociaż przypuszczać trzeba, że takowe znajdować się muszą w gminach. Okręg przemysłański składa się z 42 gmin wraz z obszarami dworskimi. Komisya funkcyjnowała w 9 stacyach, poprzednio ogłoszonych Komisya licencyonowała buhajów sztuk 28, a to dworskich 19 sztuk, włościańskich zaś i innych 9 sztuk.

Jeżeli się zważy stan krów i jałowic w tutejszym okręgu w ogólnej liczbie podany na 10.560 sztuk, okaże się brak rozplodników najmniej 80 sztuk. Komisya postępowała przy licencyonowaniu bardzo względnie, odpowiednio do wskazanych ras górskich, lub krajowych w naszej okolicy przyjętych, a jednak niemożliwem było, uznać do rozplodu więcej sztuk zdolnych. Wobec podanego stanu rzeczy podpisany uprasza Wysoki Wydział krajowy o decyzję, czyliby nie było wskazanem, aby komisya dodatkowo udała się do tych

gmin, które buhaje swoje do licencyonowania nie przedstawiły, dla wyszukania na miejscu stosownych rozplodników, objaśnienia właścicieli o ustawie i zachęcenia do licencyonowania, jako też sprawdzenia, w jaki sposób należałoby dotyczącej gminie przyjść w pomoc z funduszków krajowych na zakupno buhajów, albo też takową wyłączyć od wprowadzenia ustawy w życie. To samo w gminach, gdzie zostały buhaje licencyonowane, lecz ilość tychże jest nieproporcjonalną do liczby krów i jałowic tamże będących, wypadaloby przyjść najprzód z pomocą, aby w tych gminach ustawa mogła być w całej pełni wprowadzona.

Powiat: Stanisławowski.

Przewodniczący Komisji licencyonującej w okręgu stanisławowskim składa sześć protokołów z czynności Komisji w pewnych odstępach czasu i w rozmaitych miejscach odbytej, celem ułatwienia dla stron dostawiania rozplodników, jednakże jak dotąd z małym rezultatem, a to skutkiem biernego zachowania się odnośnych urzędów gminnych i gmin samych, jako takich, nie pojmując jeszcze własnego interesu. Brak buhaji po gminach spostrzegać się daje w ogóle, pomimo, że na obszarach dworskich u niektórych racjonalnych hodowców mogliby się zasilić materiałem odpowiednim, lecz apatya ludu naszego w ogóle, konserwatyzm tak są zakorzenione, że chyba bezwzględne wykonanie ustawy przez czas dłuższy zaradzić temu skutecznie potrafi t. j. obkładaniem karami, używających rozplodników nie licencyonowanych. Na 780 sztuk krów licencyonowano tylko 48 buhaji. Ponieważ wielu właścicieli obecnie już licencyonowanych na wiosnę buhaji sprzedaje takowe, nie dając znać o zaszytych zmianach gminnym swym zwierzchnościom, ani też te ostatnie zawiadamiają o tem komisje licencyonujące lub Wydział powiatowy, przeto sądzę, że należałoby przesłać z Wydziału powiatowego okólnik do wszystkich gmin z pouczeniem zwierzchności o jej obowiązkach kontrolowania stacyi licencyonowanych buhai, jako też o kwalifikacyi majątkowej tych właścicieli, czy mogą lub nie stosownie do przepisów, buhaje odpowiednio utrzymywać.

Należąc od 2 lat do komisji licencyonowania buhaji, zauważyłem, iż czynności Komisji tak długo nie osiągną pożądanego celu, jak długo władze nie wezmą się energicznie do karania winnych jużto grzywnami, jużto aresztem. Prawie niemal w każdej gminie, każdy gospodarz mający krowę, ma byczka kilkomiesięcznego lub rocznego, który pasąc się razem z bydłem odstanawia jałoweczki jednoroczne i krowy, następstwem czego jest coraz nędzniejsze i lichsze bydło. Byłoby przeto pożądanem, aby Wydział powiatowy w porozumieniu z c. k. Starostwem wydał surowe polecenie do naczelników gmin, by tylko licencyonowane buhaje mogły krowy lub jałowki odstanawiać. W przeciwnym bowiem razie czynności komisji licencyonującej są bezpodstawne i bezcelowe. O ile mogłem się przekonać, to mi wiadomo, że n. p. w gminie Meducha było w roku bieżącym 35 sztuk buhaji jednorocznych lub starszych, które pasąc się z bydłem po pastwiskach, odstanawiały tak krowy jak jałowki. Podobnie jest i po innych gminach.

Powiat: Stryj.

Wedle wykazów stanu bydła z końcem roku 1894 miało być w okręgu Komisji około 8600 krów i 2900 jałowic, czyli razem 11.500 sztuk w gminach; na obszarach dworskich jest razem około 500 sztuk, czyli, że ogólna ilość krów i jałowic wyniesie około 12.000 sztuk, na co potrzeba 120 buhajów. Tymczasem z rezultatu licencyonowania okazuje się, po strąceniu sztuk sprzedanych w obce powiaty, że pozostaje w okręgu razem 47 buhajów licencyonowanych, czyli, że należy jeszcze 73 sztuk dokupić. W celu ułatwienia gminom i osobom prywatnym zakupna buhajów licencyonowanych wprowadziła Komisya księgę zgłoszeń, w którą się sztuki na sprzedaż wpisuje, a która leży do przeglądu w biurze

komisyi. Pośredniczy też w tym kierunku oddział stryjski c. k. gal. Towarzystwa gospodarskiego, z pomocą którego już kilka sztuk zakupiono.

Co do samego licencyonowania, to trzymając się zasady, że lepiej w pierwszym roku licencyonować i gorsze okazy, byle ustawę rzeczywiście wprowadzić, a nie dopuszczać do jej omijania, licencyonowano z wielką względnością.

W ogóle ludność, z małemi wyjątkami, bardzo przychylnem okiem patrzy na kwestyę chowu bydła poprawnego i ocenia korzyści z używania doborowych rozplodników, lecz w wielu wypadkach trudno jej znaleźć fundusze na ten cel, a chcąc z całą siłą w roku jednym wprowadzić same lepsze buhaje choć kupując nawet takie, które dla obór prywatnych nie kwalifikowałyby się, musiano by wydać około 15.000 zł. i to przeważnie z funduszków publicznych, co znowu na trudności napotka.

Wobec tego Komisya nie nagli i nie naciska zbytnio, lecz postępuje krokiem stałym, powolnym w tym kierunku, by na wiosnę 1896 r. przynajmniej 80—90 buhajów licencyonowanych, ras poprawnych w okręgu było.

Okręg komisyi licenc. buhaje w powiecie sądowym skolskim obejmuje 51 gmin, leżących na wysokim podgórzu i w górach; gminy są przeważnie dość zamożne, posiadają znaczne pastwiska, lecz w tak zaniedbanym stanie, że absolutnie nie dają należytej karmy dla bydła. Prócz tego mieszkańcy mało się trudnią chowem bydła, przeważnie wypasem i handlem, dziwnie też odbijają zakupione obce ciężkie woły robocze i opasowe od miejscowego skarłowaciałego bydła, które w rzadkich wypadkach okazuje dawny typ górski, lecz wskutek jak najnierozumnieszego krzyżowania najgorszymi buhajami, mieszańcami rasy nizinnej z krajową, zakupionymi od włościan z okolic niżej leżących wytworzyło stworzenie ledwo na nazwę bydła zasługujące. Była też komisya w czasie urzędowania w największym kłopotcie co począć? - bo licencyonować trudno było, a znowu odmówienie licencji zupełnie naraża na omijanie ustawy z tej przyczyny, że jest rzeczą niemożliwą, tyle buhaji zakupić naraz.

Wedle zestawienia wykazów ze stycznia 1895 w tych 51 gminach było 10.107 krów, a 4.618 jałowic, razem więc 14.962 sztuk, czemu odpowiadałaby ilość 150 buhajów. Tymczasem z trudnością zebrano 21 buhajów, którym udzielono licencji. Musiano by kupić 129 buhajów, co spowodowałoby koszt około 18.000 zł., na co fundusze trudno by zebrać. Jeszcze trudniej byłoby buhaje rasy górskiej dobrze zbudowane, na niskich nogach, o silnych krzyżach i szerokiej piersi, wagi co najmniej 350—400 klg. a w wyjątkowych razach do 500 klg. wynaleźć, zwłaszcza w obec ogólnej tendencji hodowania bydła ciężkiego. O użyciu cięższych buhaji mowy na teraz niema, bo raz, że krowy mało co większe od kozy, nie wytrzymają ciężaru w czasie skoku, co niszczy tak krowę jak buhaja, lecz i nie urodzą cielęcia zbyt wielkiego i ciężkiego. Odniosła przeto komisya wrażenie takie, jak to świadczy protokół licencyonowania, że jest fizycznie i materyalnie niemożliwością, mimo potrzeby i korzyści, jakie przymusowe wprowadzenie ustawy w całej pełni przyniosłoby, takowe wykonywać od razu, lecz że należy je rozłożyć na lat kilka.

Powiat: Tarnopol.

Uchwałą Komisyi dla licencyonowania buhai wyznaczono każdej poszczególn. gminie, należącej do okręgu ilość utrzymywać się mających w gminie buhajów, tudzież wyznaczono drugi termin do licencyonowania tych buhaji. O tej uchwale powiadomiono Wydział powiatowy i wszystkie gminy do tego okręgu należące. W oznaczonych terminach udała się komisya do oznaczonych miejscowości lecz bez żadnego skutku, gdyż żadnego z przedstawionych prócz prywatnych właścicieli buhajów z powodu, że nie odpowiadały warunkom określonym w instrukcyi Wydziału krajowego, licencyonować nie mogła. W Nastasowie przedstawiono Komisyi 12 buhajów, w Skomorochach 6, a w Grabowcu 3, w Mi-

kulińcach zaś nie było ani jednego buhaja. Ze wszystkich przedstawionych komisji buhajów można będzie w przyszłości wybrać i licencyonować najwyżej 4 buhaje, a to w Nastasowie 2 i w Korówce 2. Buhajki te liczą obecnie po kilkanaście miesięcy i nie potraciły jeszcze cielecych zębów, zatem na razie są za młode. Obecnie w całym okręgu mikulinieckim jest jeden buhaj, utrzymywany przez dzierzawcę w Korówce.

Wobec takiego stanu rzeczy jak również z uwagi, że żadna gmina, należąca do okręgu mikulinieckiego, nie ma żadnego buhaja, okazuje się koniecznym wdrożenie energicznej akcji dla zmuszenia gmin do zakupu wyznaczonej ilości buhajów tem pewniej że sprawy tej, mającej dla kraju tak doniosłe znaczenie nie można pozostawić na łaskę lub niełaskę gmin.

Powiat: Zbaraż.

Na obszarach dworskich chów bydła jest dość zaniedbany, jednak może się trafi kilku właścicieli, którzy przedstawią buhaje do licencyonowania; w gminach zaś chów bydła jest pod wszelką krytyką. Rasa zupełnie zdegenerowana, koszlawa, mało mleczna. Buhajów żadna gmina nie posiada.

Włóścianie przeważnie ubodzy, zadłużeni. Uprawa roślin pastewnych prawie nie istnieje, a ponieważ łąk mało i coraz mniej ugorów więc cudem utrzymują się te szkielety, zwłaszcza w zimie po nędznych zimnych chlewach, chroniących ledwie od śniegu i deszczu. Karłowate te krowy nie wytrzymałyby nawet skoku licencyonowanego buhaja, a indolencya najwyższa nie dozwoliłaby utrzymania buhaja gminnego. Zaledwo kilka miejscowości jest takich, gdzie inteligentniejsi włóścianie dadzą się nakłonić i będą w możności utrzymania buhaja gminnego, ale i to nie bez środków represyjnych, mianowicie: za pomocą kontroli żandarmeryi, by nędzne buhajki włóściańskie nie puszczano na pastwisko. To tylko może zmusić naszego włóścianina do postarania się o buhaja, by jego krowa nie była jałowa. Na czynność policji miejscowej wcale liczyć nie można. Kto zna nasze stosunki w gminach, takich iluzji mieć nie może.

Wynik licencyonowania buhai w okręgu zbarazkim jest wprawdzie słaby, lecz zważywszy, że każdy początek jest trudny, zwłaszcza przy naszej strasznej indolencji, żywię nadzieję, że w przyszłości przy ścisłym, energicznym działaniu dotyczących władz ustawa ta wyda zbawienne owoce i podniesie chów naszego bydła.

Wysoki Wydziale krajowy!

Uchwałą z dnia miesiąca 189 . roku postanowiła Rada gmina w
. powiatu zaciągnąć u stałego funduszu hodowlanego pożyczkę bezprocen-
tową w kwocie zł. . . ct, słowami zł. . . ct. w. a na zakupno buhaja
gminnego w myśl ustawy z dnia 20. lipca 1892 (Nr. 51 dz. ust. kraj.) i uprasza Wysoki
Wydział krajowy o przyznanie jej tej pożyczki w wymienionej powyżej kwocie.

Ponieważ wedle przepisów wykonawczych z dnia 10. października 1894 (Nr. 72 dz.
ust. kraj.) do §. 20 wspomnianej ustawy zakupno buhaji gminnych następuje za pośred-
nictwem Komitetu c. k. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie względnie Towarzystwa
rolniczego w Krakowie, przeto nprasza podpisana Zwierzchność gminy , ażeby
przyznana ewentualnie pożyczka została we właściwym czasie wypłaconą do rąk tego
z wymienionych komitetów, który będzie pośredniczył w zakupnie buhaja dla gminy

W

dnia

189

(Podpisy i pieczęć:)

Wolne od stempla

*w myśl rozporządzenia c. k. Ministerstwa
skarbu z dnia 20. marca 1894 l. 10.697
wydanego na mocy Najwyższego zezwolenia
z dnia 13. marca 1894.*

W dnia 189 . (dziewięćdziesiątego) roku zeznali przede mną .
. c. k. Notaryuszem w osobiście mi znani Naczelnik
gminy assesor i dwaj członkowie Rady gminnej w
zamieszkali w następujący

Skrypt dłużny.

Uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 4. kwietnia 1892 utworzonym został stały fundusz hodowlany w wysokości 50.000 zł. w. a. na udzielanie pożyczek tym gminom, które według ustawy o licencyonowaniu i utrzymywaniu buhajów gminnych będą musiały postarać się o buhaja gminnego a nie rozporządzają dostatecznymi na ten cel środkami.

Wskutek tego Rada gminna w powiatu postanowiła uchwałą z dnia miesiąca 189 . (dziewięćdziesiątego) roku, zatwierdzoną przez Radę powiatową uchwałą z dnia 189 . roku l. zaciągnąć ze stałego funduszu hodowlanego pożyczkę bezprocentową w kwocie: wyraźnie: zł. w. a. przeznaczając całą wypożyczoną powyższą kwotę na zakupno dla gminy buhaja za pośrednictwem Komitetu (c. k. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie — Towarzystwa rolniczego w Krakowie) w myśl przepisów wykonawczych z dnia 10. października 1894 r. (Nr. 72 dz. ust. kr.) do § 20. ustawy z dnia 20 lipca 1892 (Nr. 51 dz. ust. kr.)

Na podstawie tej uchwały Rady gminnej w zaliczył Wydział krajowy jako zarządca stałego funduszu hodowlanego gminie do rąk Komitetu c. k. Towarzystwa (gospodarskiego we Lwowie, rolniczego w Krakowie) z stałego funduszu hodowlanego tytułem bezprocentowej pożyczki na zakupno buhaja rozplodowego dla tej gminy w myśl ustawy z dnia 20. lipca 1892 kwotę: wyraźnie: zł. w. a.

Wskutek tego gmina działająca przez swą reprezentację niniejszem zeznaje, iż tytułem pożyczki bezprocentowej z stałego funduszu hodowlanego otrzymała kwotę: wyraźnie: zł. w. a. i obowiązuje się kwotę tę zwrócić stałemu funduszowi hodowlanemu do rąk Wydziału krajowego w trzech równych bezpośrednio po sobie następujących ratach rocznych z dołu (sześciu równych bezpośrednio po sobie następujących ratach półrocznych z dołu) począwszy od r. 189 . (dziewięćdziesiątego t. j. że pierwsza rata przypadnie do wypłaty dnia 1. stycznia 189 . (dziewięćdziesiątego) roku, [1. lipca 189 . (dziewięćdziesiątego) roku] w ten sposób aby najpóźniej z końcem roku . . (dziewięćdziesiątego) pożyczka powyższa w całości spłaconą została.

W razie niedopełnienia tych warunków a w szczególności w razie niezapłacenia choćby jednej tylko raty albo części tejże, Wydział krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem będzie miał prawo żądać natychmiastowej zapłaty całej resztującej pożyczki wraz z odsetkami (5%) pięć od sta od dnia po dniu zapadłości raty odnośnej następującego

Dla dopełnienia powyższego z zaciągnięcia powyższej pożyczki wynikającego obowiązku, reprezentacya gmina w imieniu gminy obowiązuje się wstawiać co roku, poczynawszy od r. 189 (dziewięćdziesiątego) roku aż do zupełnego spłacenia niniejszej pożyczki w rubrykę wydatków budżetu gminnego kwotę potrzebną na spłacenie w tym roku (raty) (rat) do wypłaty przypadając (ej) (ych) o których pokrycie postara się w myśl §. 10. ustawy z dnia 20. lipca 1892 (Nr. 51 dz. ust. kraj.), w przeciwnym bowiem razie, tj. w razie niedopełnienia tego obowiązku, Wydział powiatowy z mocy §. 70 ust. gminnej kwotę tę wstawi w budżet gminy.

W końcu podpisana Reprezentacya gminna zezwala, aby akt niniejszy w myśl §. 3. ustawy z dnia 25. lipca 1871 (Nr. 75 dz. p. p) tak co do obowiązku spłaty zaciągniętej jak wyżej pożyczki, jakoteż innych obowiązków tym skryptem dłużnym objętych bezzwłocznie był wykonalny.

Dokument niniejszy w imieniu Reprezentacyi gminnej w podpisuje Naczelnik gminy, assesor i dwóch członków Rady gminnej przy wyciśnięciu pieczęci urzędowej.

Następuje zwykłe zakończenie aktu w formie przez ustawę notaryalną wymaganej.

Zestawienie

odpowiedzi Wydziałów powiatowych na okólnik Wydziału krajowego z dnia 28. sierpnia 1895 L. 56355 co do przyczynienia się z funduszków powiatowych do wydatków na cel podniesienia hodowli bydła w powiecie.

Liczba parz.	P o w i a t	Jednorazowo		Stale kwotą	U w a g a
		na rok	kwota		
1	Biała	1895	23	—	Kwotę wręczono Towarzystwom leśno-rolnicznemu powiatu Biała i Żywiec. Użyto na prenie dla hodowców bydła.
2	Bohorodeczany	1895	500	W roku 1893 i 1894 po 600 zł.	W roku 1893 nie zużyto. W r. 1894 udzielono 100 zł. na utrzymanie prywatnego buhaja. W roku 1895 udzielono 270 zł. prywatnym hodowcom. — Reszta ulokowana w kasie oszczędności.
3	Brzozów	1893	100	—	W roku 1896 wstawioną zostanie do budżetu również kwota 100 zł.
4	Buczacz	—	—	Od roku 1893 300 zł.	W roku 1893 i 1894 nie mogła być ta kwota wypłaconą z powodu klęsk elementarnych. W roku 1895 wypłacono 300 zł. jako subwencję na zakupno buhajów dla gmin.
5	Chrzanów	—	—	Od roku 1893 przez lat 5 po 500 zł.	300 zł. rocznie przeznaczana na pożyczki bezprocentowe, 200 na subwencje bezzwrotne na zakupno buhajów.
6	Cieszanów	—	—	Od lat 6-ciu 100 zł.	Kwota przeznaczoną bywa na podniesienie hodowli bydła i wypłaconą oddziałowi Towarzystwa gospodarskiego. Funduszn na cele hodowlane nie uchwalono dotychczas.
7	Czortków	—	—	Od 2 lat 150 zł.	Kwot tych użyto na inne cele. Na fundusz hodowlany może obecnie przechować 150 zł.

Liczba porz.	P o w i a t	Jednorazowo		Stale kwota	U w a g a
		na rok	kwota		
8	Dobromil	—	—	25	Kwotę tę nadesłał Wydział powiatowy do Wydziału krajowego.
9	Gorlice	1895	200	—	Ulokowane na książeczkę kasy zaliczkowej w Gorlicach.
10	Grybów	1894	100	100	
11	Horodenka	1893	100	—	
		1894	250	—	
		1895	100	—	
12	Jarosław	1893	100	—	Użyto na subwencję dla wystawy bydła w Radymnie.
13	Jasło	—	—	—	Dotychczas żadnego funduszu nie przeznaczył. Dopiero przy uchwaleniu budżetu na r. 1896 przeznaczy pewną kwotę.
14	Jaworów	—	—	—	W przyszłości przeznaczy pewną kwotę.
15	Kałuż	—	—	—	Dotychczas nie przeznaczył i na razie nie może przeznaczyć żadnej kwoty.
16	Kamionka strum.	1895	100	—	Kwota ta zostanie uchwaloną w tamtejszym Towarzystwie Zaliczkowem.
17	Kolbuszowa	—	—	—	Nie przeznaczył dotychczas żadnego funduszu.
18	Kraków	1893	200	—	Subwencję tę przeznaczył na pomoc dla ubogich gmin na zakupno buhajów. Kapitał przechowuje u siebie.
		1894	200		
		1895	250		
19	Krosno	—	—	Od roku 1893 100 zł.	Dotychczas wydano na premie podczas wystawy przeglądowej 30 zł., w r. bieżącym 150 na ten sam cel; 50 zł. tytułem pożyczki gminie Myscovej na zakupno buhaja.
20	Limanowa	1894	100	—	Na urządzenie premiowań bydła włościańskiego.

Lp. i. liczba porz.	P o w i a t	Jednorazowo		Stale kwota	U w a g a
		na rok	kwota		
21	Lwów	—	—	600	Pierwsza rata przypada w roku 1895.
22	Łańcut	—	—	600	Ulokowane w Towarzystwie za- liczkowym Łańcucie.
23	Mielec	1893	250	—	Kwotę tę nadesłano do Wy- działu krajowego.
24	Mościska	1892	1.000	—	Z tego wydano 771 zł 64 ct. reszta 228 zł 36 ct. pozostaje w Wydziale powiatowym.
25	Myślenice	—	400	—	W roku 1894 zakupił powiat 2 buhaje i umieścił je u osób prywatnych z poleceniem po- bierania taksy 25 ct. od skoku.
26	Nadwórna	1895	240	—	Na subwencyonowanie 4. sta- cyj rasowych buhajów.
27	Nisko	1893 1894	300 300	—	W roku 1894 wstawi znacznie- szą sumę.
28	Nowy Targ	—	—	Od roku 1893 100 zł	Na zakupno buhajów. Ponie- waż w powiecie tym nie w- szła ustawa w życie, użyto fun- duszu tego na inne cele.
29	Pilzno	—	200	—	Z tego wypłacono członkom ko- misyi licencyonujących po my- śli ustawy kwotę 74 zł 6 ct. tytułem zwrotu kosztów pod- róży i dyet. Przy końcu roku bieżącego prześle resztę t. j. 125 zł. 96 ct. do Wydziału krajowego.
30	Podhajce	—	—	—	Z powodu wielkich wydatków na inne cele, nie przeznaczył dotychczas żadnego funduszu na cele podniesienie hodowli bydła.
31	Bohatyn	1893 1894 1895	500 500 400	—	Lokuje w Banku krajowym, na podniesienie hodowli bydła.
32	Ropezyce	—	—	—	Kwota 100 zł. będzie dopiero preliminowana na rok 1896.

Liczba porz.	P o w i a t	Jednorazowo		Stale kwota	U w a g a
		na rok	kwota		
33	Rudki	1895	320 400	—	Fundusz ulokowany był na książeczce oszczędności Towarzystwa zaliczkowego w Rudkach na cele podniesienia hodowli bydła. Dotychczas wydano 16 zł.
34	Rzeszów	—	—	—	Dopiero na rok 1896 wstawioną będzie pewna kwota.
35	Sambor	1893 1894 1895	100 100 100	—	Kwota 300 zł. ulokowana w powiatowej kasie oszczędności.
36	Sanok	—	—	—	W roku 1896 dopiero wstawi do preliminarza 150 zł. na pokrycie wszystkich wydatków, połączonych z podniesieniem hodowli bydła.
37	Sniatyn	—	—	<i>Pewien fundusz</i>	Na podniesienie hodowli bydła.
38	Stanisławów	1895	1.008	—	Na cele podniesienia hodowli bydła po myśli ustawy z 1892 roku Nr. 51 Dz. u. kraj.
39	Tarnobrzeg	1893	50	—	Ulokowano jako oszczędność. W roku 1896 wstawioną będzie pewna kwota.
40	Tarnopól	—	500	—	Ulokowano w tarnopolskiej kasie oszczędności.
41	Tłumacz	1892	1.000	—	Fundusz ma być uiszczany od roku 1893 w ratach rocznych po 250 zł.
42	Turka	—	—	—	Dotychczas nie przeznaczono żadnej kwoty. Dopiero na rok 1896 będzie preliminowaną.
43	Wadowice	1895	300	—	Ulokowano na książeczce powiatowej kasy oszczędności.
44	Wieliczka	Dotąd ogółem 1895	600 400	— —	Wyplacono Towarzystwu rolniczemu w Wieliczce 200 zł. na premiowanie bydła. Delegatom Wydziału powiatowego i ich zastępcom tytułem zwrotu kosztów podróży przy licencjonowaniu 162 zł. 47 et. — Reszta ulokowana na książeczce powiatowej kasy oszczędności.

Liczba porz.	P o w i a t	Jednorazowo		Stale kwota	U w a g a
		na rok	kwota		
45	Zaleszczyki	—	—	—	Dotychczas nie przeznaczono żadnej kwoty. Dopiero w roku 1896 będzie preliminowana.
46	Zbaraż	1892	300	—	Dotychczas tej kwoty nie wydano. Przesłaną zostanie do Wydziału krajowego.
47	Złoczów	1895	500	—	Ulokowano na książeczkę Towarzystwa wzajemnego kredytu.
48	Zólkiew	—	300	—	Ulokowana na książeczkę Banku krajowego.

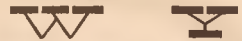
NB. Nie nadeszły odpowiedzi do dnia zamknięcia niniejszego sprawozdania następujące powiaty:

1) Bóbrka, 2) Bochnia, 3) Borszczów, 4) Brody, 5) Brzesko, 6) Brzeżany, 7) Dąbrowa, 8) Dolina, 9) Drohobycz, 10) Gródek, 11) Husiatyn, 12) Kołomyja, 13) Kossów, 14) Liisko, 15) Przemyśl, 16) Przemyślany, 17) Rawa, 18) Sącz nowy, 19) Skalat, 20) Sokal, 21) Staremiasto, 22) Stryj, 23) Tarnów, 24) Trembowla, 25) Zydaczów, 26) Żywiec.

W Y K A Z

stanu obór zarodowych pełnej krwi w r. 1894.

Liczba porząd.	Właściciel obory	Miejscowość	R a s a	Stan obory przy założeniu		Stan z końcem r. 1894		Przebieg w latach w r. 1894	Przebieg w r. 1894	Przebieg w r. 1894	Uprządkowanie		Wielono		U w a g i
				buhajów	krów	buhajów	krów				byczków	byczków	byczków	byczków	
1	Adam Krajewski	Czechy	Majdańska	1	10	1	5	nie podana	358	2	1	—	—	—	**) Obory zarodowe rasy krajowej Majdańskiej w Lublinie, Dyniskach nowych złączone i przeniesione zostały w jedną stajnię do Michalewic z wyjątkiem dwóch krow danyh do Machnowa i buhaja z Dynisk, który został sprzedany. *) Obore w Bukowie i Rozwienicy podał miesięczność tylko za 3 ostatnie miesiące.
2	Ks. Korneli Kuzyk	Machnów	"	1	9	1	8	zapiski niedokładne	—	1	5	—	—	—	
3	Roman Ujejski	Pawłów	"	1	13	1	11	472	—	2	6	—	—	—	
4	Albin Rayski	Michalewice**)	"	1	14	1	12	803	—	5	3	—	—	—	
5	Hr. Franciszek Potulicki	Gliniany	"	1	9	1	9	804	355	—	—	—	—	—	
6	Hr. Róża Koziebrodzka	Podhajczyk	Simentalska	1	10	1	13	1495	503	4	3	3	6	6	
7	Józef Kelerman	Zaklin	"	1	12	1	20	1115	521	10	3	3	4	4	
8	Kazimierz Wiktor	Zarszyn	"	1	10	1	25	2221	nie podana	5	8	4	—	10	
9	Grzegorz Gluchowski	Kamienna	"	1	10	1	27	nie podana	—	—	—	6	3	7	
10	Tadeusz Fedorowicz	Klebanówka	"	1	8	2	20	2026	628	8	10	3	—	12	
11	Kazimierz Jadowski	Buków*)	"	1	10	1	16	891	470	5	6	3	—	14	
12	Aleksander Hulimka	Myców	"	1	27	1	19	2074	615	7	15	12	2	3	
13	Władysław Górski	Rozwienica*)	"	1	25	1	25	949	672	4	4	—	—	—	
14	Gmina kamienna	Kamienna	"	—	10	—	17	nie prowadził się	—	3	3	2	3	7	
15	Bolesław Śmiałowski	Stojanice	Oldenburgska	1	10	1	22	1811	516	9	3	6	—	10	
16	Oskar Schnell	Firlejówka	"	1	10	2	11	1753	500	4	5	2	—	—	
				15	197	17	260	—	—	69	75	44	8	73	

stanu obór zarodowych pół krwi utworzonych przez komitet

Liczba porządkowa	Właściciel obory zarodowej	Nazwa miejsca	R a s a
1	Bolesław Augustynowicz	Kniaże	pół krwi Simentalska
2	Bolesław Orzechowicz.	Kalników	"
3	Michał Garapich	Cebrów	"
4	Bolesław Wierchlejski	Kabarowce	"
5	Władysław Morawski	Odrzechowa	"
6	Antoni Gniewosz	Besko	"
7	Wincenty Kraiński	Leszczowate	"
8	Stanisław Fihauser	Niebieszczany	"
9	Michał Tustanowski	Podmichałowce	"
10	Eugeniusz Kszysztofowicz	Zalucze	"
11	Rudolf Reizenstein	Trześniów	"
12	Hr. Stanisław Dzieduszycki	Gwoździec stary**)	"
13	Zofia Duniewiczowa	Brzozów-Widasz	"
14	Adolf Waligórski	Swaryczów	"
15	Stanisław Agopsowicz	Błozew-górna	"
16	Alfred Münter	Waniów	"
17	Kazimierz Potworski	Koropiec	"
18	Oktaw Doschot	Pałachicze	"
19	Gmina	Odrzechowa	"
20	Gmina	Długie-Zarszyn	"
21	Bronisław Skibniewski	Balice	pół krwi Oldenburgska
22	Hr. Stefan Zamoyski	Wysock	"
23	Konstanty Pawlikowski	Brześciany***)	"
24	Mikołaj Torosiewicz	Putiatynie	"
25	Dawid Abrahamowicz	Siemianówka	"
26	Jan Breuer	Suchowola	pół krwi Szwycycka
27	Kornel Suchodolski	Sosnow	"

O b o r y p r z y z n a n e

28	Jakób br. Romaszkan	Horodeńka	pół krwi Simentalska
29	Bohdan Zadurawicz	Wolezkowce	"
30	Julian książę Puzyna	Czarnołoże	"
31	Józef Grunwald	Cebłów *)	"
32	Stanisław Wysocki	Jasienica	"
33	Kazimierz Wiktor	Wróblík	"
34	Barański Karol	Radłowice	"
35	Kierski Stanisław	Dobromirka	"
36	Czerniakowski Michał	Lisicyńce	"
37	Gmina	Tarnawica polna	"
38	Stanisław Gniewosz	Trzcianiec	pół krwi Ayrshire
39	Hr. Iguacy Krasiecki	Bachorzec	"

*) Obora zarodowa skutkiem sprzedaży Cebłowa przestała istnieć. — **) Obora zarodowa w Gwoźdźcu sprzedaną została. — ***) Obora zarodowa w Brześcianach przeszła jako taka w posiadanie p. Feliksa Passakasa.

K A Z

c. k. Towarzystwa gospod. galicyjsk. po koniec roku 1894.

Stan obory przy założeniu		Stan z końcem r. 1894		Urodziło się		Przeciętna mleczność w r. 1894	Przeciętna waga krów w kilogr. w r. 1894
buhajów rozpłodowych	krów rozpłodowych	buhajów	krów	buhajów	jałówek		
1	25	1	12	9	3	1648	475
1	10	2	45	23	14	1541	518
1	32	1	32	13	13	1322	558
1	20	1	13	4	8	—	466
1	24	1	29	11	12	—	467½
1	20	1	15			nie przysłano spraw.	
1	20	1	18	9	4	1013	408½
1	22	1	22			nie przysłano spraw.	
1	20	1	17	2	15	1151	405
1	20	1	19	6	7	1007	436
—	22	1	24	6	3	1970	537
1	9	—	—	—	—	—	—
1	24	1	25	10	7	1126	447
1	24	1	21	11	11	2439	484
1	22	1	25	8	7	1528	377
1	29	1	25	9	15	1480	471
1	19	1	18	4	3	1905	433
1	24	1	24	12	8	1415	505
—	6	1	10	3	4	—	—
1	25	1	24			nie podano	
1	24	1	20	10	5	1325	478
1	30	1	30	9	13	1849	474
1	30	1	33	11	15	2620	541
2	28	2	31	11	14	1285	432
1	25	1	19	—	—	891	470
1	15	1	25	10	15	2204	—
1	21					n i e m a s p r a w o z d a ń	

w r o k u 1894

1	22	1	20	7	8	1403	533
1	20	1	20	—	—	—	470
1	15	1	15	3	3	963	468
1	15	1	15	—	—	—	—
1	24	2	23	10	5	1713	478
1	40	1	40	—	—	—	—
1	24	1	24	—	—	—	—
1	21	1	21	—	—	—	—
1	25	1	26	—	—	—	—
1	10	1	10	—	—	—	—
1	24	1	24	—	—	725	—
1	19	1	19	—	—	—	—
38	850	40	833	211	212	—	—

W y k a z

buhajów zakupionych w kraju przez Komitet galic. Towarzystwa gosp. w r. 1894.

Liczba porządkowa	Wyszczególnienie	Powiat w którym kupiono	Miejsce z którego kupiono	Właściciel od którego kupiono	Kpiono rasy								
					Kraj	Si- men- thal.	Ol- den- burg.	Ayr- shire					
					Pełnej krwi	Pełnej krwi	Pół krwi	Pełnej krwi	Pół krwi	Pełnej krwi	Pół krwi		
S z t u k													
1	Dla subwency- onowanych obór pełnej krwi	Nadwórna Złoczów Nadwórna	Kamienna Kniaże Kamienna	Iwan Czobotar Bolesław Augustynowicz Oleksa Danylak		1 1 1							
2	Dla subwency- onowanych obór pół krwi	Dobromil Brzozów Sokal	Trzcianie Buków Myców	Stanisław Gniewosz Kazimierz Jadowski Aleksander Hulimka			1 1					1	
3	Dla stacyi bu- hajów subwen- cyjnych	Brzozów Brzozów Sanok Tłumacz Mościska Lisko Sanok Tłumacz Tłumacz Sokal Łańcut Sambor Dobromil Mościska Tłumacz Nadwórna Nadwórna Nadwórna Sanok Tłumacz Horodenka Tarnopol Przemysłany Brzozów Śniatyn Lisko Rohatyn Nadwórna	Buków Wzdów Jaćmierz Palahicze Kalników Leszczowate Nowotaniec Bohorodyczyn Tarnawica polna Myców Tryńcza Brześciany Trzcianie Stojańce Chlibieczyn Kamienna Kamienna Kamienna Zarszyn Markowce Horodenka Cebraów Gliniany Trześniów Wolezkowce Ropienka górna Podmichałowce Kamienna	Kazimierz Jadowski Adam Ostaszewski Leon Grotowski Oktaw Doschot Bolesław Orzechowicz Wincenty Kraiński Adolf Poźniak Antoni Szadbej Ks. Maryan Topolnicki Aleksander Hulimka Domicela Kellermanowa Konstanty Pawlikowski Stanisław Gniewosz Bolesław Śmiałowski Ks. Józef Tychowicz Mykoha Czerpak Olexa Danylak Jakób Pnszkar Kazimierz Wiktor Ks. Michał Walnicki Jakób br. Romaszkan Michał Garapich Hr. Franciszek Potulicki Rudolf Reizenstein Bogdan Zadurowicz Franciszek Niesiołowski Michał Tnstanowski Michał Tymczuk				2 2 1 3 1 1 1 6 1 1 2 1 1 1 1 1 1 1 1 2 2 5 3 1 1 2 1 1 1			1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1	1	
Razem . .					1	543		2		2			

W y k a z

kwot preliminowanych przez Komitet c. k. gal. Towarzystwa gosp. na utrzymanie stacyi buhajów dla użytku włościan na rok 1894/95.

Liczba porząd.	Oddział Towarzystwa gospodarskiego	Na rok 1894/95 preliminowano stacyj			Uwagi
		subwen- cyjnych	subwen- cyj- nowanych	zł.	
1	Belzko-Sokalski	—	7	420	Z preliminarowanej ogólnej kwoty 14.580 zł. będzie pokrytych subwencyj na rok 1895 13.400 zł. reszta zaś 1.180 zł. pozostałością z r. 1894.
2	Bóbrka	1	3	240	
3	Brzeżany	—	6	360	
4	Cieszanów.	7	4	660	
5	Dynów	3	—	180	
6	Jarosław-Łańcut	2	21	1.380	
7	Kałuż-Dolina	10	9	1.140	
8	Lwów	3	3	360	
9	Podolski	4	7	660	
10	Pokucki	9	10	1.140	
11	Przemysł	8	7	900	
12	Przemysłany	6	3	540	
13	Rawa.	2	4	360	
14	Rohatyn	3	4	420	
15	Rudki-Gródek	5	2	420	
16	Sanok	9	9	1.080	
17	Sambor	1	3	240	
18	Stanisławów	11	4	900	
19	Stryj	4	10	840	
20	Tarnopol	2	8	600	
21	Tłumacz	5	6	660	
22	Złoczów-Brody-Kamionka strumiłowa	1	15	960	
23	Zółkiew	1	1	120	
	Razem	97	146	14.580	
	Ogółem	243			

W y k a z

wystaw przeglądowych bydła włościańskiego połączonych
z premiowaniem w roku 1894.

Liczba porządkowa	Oddział Towarzystwa gospo- darskiego galicyjskiego	Miejsce wystawy przeglądowej	Kiedy się odbyła		Ile ogółem przypro- wadzono bydła	Ile nagrodzono							Ile wydano				
			Dnia	Mie- siąca		buhaje	krowy	jałówki	woly	cielęta niżej roku		Razem	z fundu- szów subwen- cyjnych		z fundu- szów od- działe- wych		Razem
										buhajki	jałówki		zł.	ct.	zł.	ct.	
					s z t u k							zł.		zł.		zł.	
1	Przemysłański . .	Przemysłany .	4	Maja	36	—	1	3	—	—	5	9	95	—	—	—	95
2	Lwowski . . .	Winniki . . .	5	"	107	6	14	4	—	—	—	24	240	—	—	—	240
3	Pokucki . . .	Śniatyn . . .	7	"	165	13	13	6	2	—	—	34	245	—	—	—	245
4	Samborski . . .	Sambor . . .	8	"	5	1	1	—	—	—	—	2	25	—	—	—	25
5	Podolski . . .	Buczacz . . .	10	"	50	1	3	2	2	—	—	8	80	—	—	—	80
6	Sanocki . . .	Haczów . . .	10	"	134	1	17	5	—	—	—	23	245	—	—	—	245
7	Przemyski . . .	Przemysł . . .	11	"	27	—	16	3	—	—	1	20	230	—	—	—	230
8	Sanocki . . .	Zarszyn . . .	11	"	151	—	29	3	—	—	—	32	335	—	—	—	335
9	Przemyski . . .	Bircza . . .	16	"	180	3	12	1	5	—	—	21	200	—	—	—	200
10	Cieszanowski . . .	Oleszyce . . .	17	"	168	6	20	10	—	—	—	36	340	—	—	—	340
11	Przemyski . . .	Dobromi . . .	21	"	105	—	7	4	8	—	—	19	200	—	—	—	200
12	Kałuński . . .	Różniatów . . .	21	"	111	1	2	3	5	—	—	11	65	—	—	—	65
13	" . . .	Bolechów . . .	22	"	22	1	2	1	1	—	—	5	40	—	—	—	40
14	" . . .	Kaluż . . .	23	"	86	3	—	2	4	—	—	9	100	—	—	—	100
15	" . . .	Wojniłów . . .	24	"	34	—	—	1	2	—	—	3	30	—	—	—	30
16	Rohatyński . . .	Bukaczowce . . .	25	"	156	6	5	3	9	—	—	23	120	—	—	—	120
17	Złoczowski . . .	Złoczów . . .	25	"	167	4	13	7	5	—	—	29	300	—	40	—	340
18	Rohatyński . . .	Bolszowce . . .	26	"	64	4	11	3	1	1	1	21	105	—	—	—	105
Razem odbyło się 18 wystaw przegląd.					1768	50	166	61	44	1	7	329	2995	—	40	—	3035
Wystawa kraj. we Lwowie 21—27 czerwca					876	sztuk włościan.						122	3320	—	925	—	4245

Rachunek z użycia subwencji państwowej i krajowej
na podniesienie chowu bydła za rok 1894.

Przychód.

1. pozostałość z roku i 93	11.383 zł. 37 ct.
2. Subwencya państwowa za rok 1894	20.000 " — "
3. Subwencya krajowa:	
a) resztę za rok 1894 2.000 zł.	
b) za rok 1895 20.000 "	
4. Subwencya państwowa na wydaw- nictwo dzieła „O rasach bydła w Galicyi“	22.000 " — "
5. Za sprzedane bydło z subwenc. obór zarodowych	1.500 " — "
6. Za sprzedane buhaje ze stacyj sub- wencyjnych	766 " 92 "
7. Pobrane zwroty różne:	
a) za odnającą poloninę 200 zł. — ct.	
b) za księgi rodowodowe 71 " 51 "	
c) różne pomniejsze 23 " 50 "	295 " 01 "
Suma przychodu	58.011 zł. 30 ct.

Rozchód.

	Wydano w roku 1895.	Preliminarz z po- zostałości z r. 1894
1. Na dalsze zakładanie obór zarodowych pełnej i pół krwi	9.322 zł. 64 ct.	2.500 zł. — ct.
2. Na zakupno krów rasy poprawnej dla wzoro- wych właścicieli mniejszej własności	2.751 " 99 "	— " — "
3. Na dalsze usiłowanie uszlachetnienia bydła nizinnego rasy krajowej	358 " 25 "	— " — "
4. Na zakupno buhajów dla gmin wiejskich	2.174 " 78 "	— " — "
5. Na zakupno buhajów na stacye subwencyjne	7.671 " 26 "	1.000 " — "
6. Na utrzymanie stacyj buhajów dla włościan	12.289 " 80 "	700 " — "
7. Na wychów młodzieży na poloniuach	1.635 " 16 "	— " — "
8. Na premiowanie bydła włościańskiego na wy- stawach przeglądowych	3.193 " 47 "	— " — "
9. Na premiowanie wzorow. stajen włościańskich	261 " 44 "	— " — "
10. Na wydatki z powodu wystawy bydła na pow- szehnej wystawie krajowej	3.666 " 01 "	— " — "
11. Na wydawictwo dzieła „O rasach bydła w Ga- licyi“	650 " — "	1.350 " — "
12. Na koszta zbadania przyczyn choroby zwanej „gruda z brahy“	— " — "	250 " — "
13. Na koszta kontroli i administracyi	7.950 " 79 "	— " — "
14. Na wydatki nadzwyczajne i nieprzewidziane	239 " 69 "	46 " 02 "
Suma rozchodu	52.165 zł 28 ct.	5.846 zł. 02 ct.
Pozostałość z końcem roku 1894	5.846 " 02 "	
Zgodnie z sumą przychodu	58.011 zł. 30 ct.	

THE HISTORY OF THE UNITED STATES
BY JAMES M. SMITH

CHAPTER I
THE EARLY HISTORY OF THE UNITED STATES
THE DISCOVERY OF AMERICA
THE FIRST SETTLEMENTS
THE STRUGGLE FOR INDEPENDENCE
THE CONSTITUTION
THE UNION UNDER WASHINGTON
THE STRUGGLE FOR SLAVERY
THE STRUGGLE FOR STATE RIGHTS
THE STRUGGLE FOR RECONSTRUCTION
THE STRUGGLE FOR WOMAN SUFFRAGE
THE STRUGGLE FOR LABOR RIGHTS
THE STRUGGLE FOR PEACE
THE STRUGGLE FOR PROGRESS

THE HISTORY OF THE UNITED STATES
BY JAMES M. SMITH
THE HISTORY OF THE UNITED STATES
BY JAMES M. SMITH